

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫ**

**2017-жылдын II чейрегиндеги
акча-кредит саясаты жөнүндө отчет**

**Бишкек
2017-жылдын август айы**

Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Улуттук банк тарабынан чейрек сайын жарыяланып турат. Коомчулукка Улуттук банктын инфляциянын негизги факторлорун иликтөөгө жана болжолдоого, тышкы чөйрөдө жана Кыргыз Республикасында экономикалык жагдайдын өнүгүүсүнө баа берүүлөргө негизденген акча-кредит саясаты жагында чечимдери жөнүндө маалымдоо отчеттун максаты болуп саналат.

Кыргыз Республикасында акча-кредит саясаты

Тиешелүү акча-кредит саясатын жүргүзүү аркылуу баа туруктуулугуна жетишүү жана колдоо **акча-кредит саясатынын максаты болуп саналат.**

Акча-кредит саясатынын негизги инструменти – Улуттук банктын эсептик чени. Жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатынын натыйжалуулугун өркүндөтүү жана жогорулатуу максатында 2014-жылы Улуттук банк акча-кредит саясатын жаңы негизине – пайыздык чендерди таргетирлөө режимине өткөн. Кредиттик ресурстардын банктар аралык рыногун өнүктүрүүгө жана экономиканын реалдуу секторун колдоого багытталган, акча-кредит саясатынын пайыздык каналынын ишине таасирди күчөтүү мунун максаты болуп саналган.

Акча-кредит саясатынын сандык көрсөткүчү – инфляцияны орто мөөнөттүү мезгилде 5-7-пайыз чегинде кармап туруу. Акча-кредит саясатын иштеп чыгуу жана ишке ашыруу 2013-2017-жылдар аралыгында туруктуу өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясынын жана Акча-кредит саясатынын орто мөөнөткө каралган негизги багыттарынын алкагында жүзөгө ашырылат.

Улуттук банктын акча-кредит саясаты келечекке багытталган болуп саналат, анткени акча-кредит саясаты жагында кабыл алынган чечимдердин өлкөнүн негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрүнө таасири белгилүү бир лаг менен (болжолдуу 6-8 чейрек) өтөт. Акча-кредит саясатын иштеп чыгуу Кыргыз Республикасында жана тышкы чөйрөдө экономикалык жагдайдын өнүгүүсүнүн макулдашылган жана экономикалык жактан негиздүү болжолдоосунун натыйжасында алынган кыска мөөнөттүү жана орто мөөнөттүү мезгилдерге инфляция боюнча болжолдоолордун негизинде жүзөгө ашырылат.

Коммуникациялык саясат Улуттук банктын акча-кредит саясатынын негизги инструменттеринин бири болуп саналат. Калайык калкка маалымдоо жана тийиштүү инфляциялык күтүүлөрдүн калыптанышына өбөлгө түзүү максатында Улуттук банк тарабынан үзгүлтүксүз негизде пресс-релиздер чыгарылып, акча-кредит саясат маселелери боюнча пресс-конференциялар өткөрүлүп турат. Улуттук банктын өлкөдөгү күндөлүк жана күтүлүп жаткан макроэкономикалык жагдай боюнча баа берүүсү Акча-кредит саясаты жөнүндө отчетто ар бир чейректин үчүнчү айынын башталышында жарыяланып турат. Улуттук банк Башкармасынын эсептик чендин өлчөмү тууралуу маселелер боюнча отурумдарынын графиги банктык расмий веб-сайтында жарыяланат.

2017-жылдын II чейреги үчүн Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын “28” августундагы № 2017-П-07/38-1-(ДКП) токтому менен жактырылган.

Мазмуну

1-глава. Тышкы чөйрө	5
1.1. ЕАЭБга мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү	5
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору	8
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү	11
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш	11
2.2. Тышкы сектор	14
3-глава. Акча-кредит саясаты	17
3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу	17
3.2. Финансы рыногунун инструменттери	20
3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы	23
4-глава. Инфляция динамикасы	25
4.1. Керектөө баа индекси	25
4.2. Болжолдоону факт менен салыштыруу	26
5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо	27
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө болжолдоолор	27
5.2. Орто мөөнөткө болжолдоолор	29
1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр	34
2-тиркеме. Глоссарий	35
3-тиркеме. Кыскартуулардын тизмеси	37

Резюме (кыскача маалымат)

2017-жылдын II чейрегинде инфляция максаттуу көрсөткүчтүн төмөнкү чегине жакындаган жана болжолдуу алганда 4 пайыз деңгээлинде белгиленген. Байкоого алынып жаткан мезгилдин акырына карата жылдык мааниде инфляция 4,1 пайызды (2016-жылы 1,3 пайызды) түзгөн, ал эми II чейректе – 3,9 пайыз чегинде түптөлгөн. Инфляция динамикасына негизинен, азык-түлүк товарларына жана кызмат көрсөтүүлөргө баанын өсүшү таасирин тийгизген.

II чейректе азык-түлүк инфляциясы акырындап өсүү менен 4,7 пайызды түзгөн. Мындай өсүш көбүнчө өткөн жылы баанын төмөн болушунан улам, жемиштерге жана жашылчаларга баанын жогорулашы менен шартталган.

Азык-түлүктөн башка инфляция салыштырмалуу төмөн деңгээлде калган (жылдык мааниде 1,2 пайыз).

Орто мөөнөткө каралган мезгил ичинде ички жана тышкы суроо-талап боюнча өсүш тенденциясын, ошондой эле айыл – чарба азыктарын ички өндүрүүгө тиешелүү өбөлгөлөрдү жана дүйнөлүк азык-түлүк баа динамикасын эске алганда инфляциянын мааниси орто мөөнөттүү көрсөткүчтүн чегинде болоору болжолдонууда.

II чейректе экономиканын өсүш арымынын бир аз басандашы байкалган, бирок жалпысынан абал алгылыктуу чекте болгон. ИДӨ өсүшү I жарым жылдык ичинде 6,4 пайызды (2016-жылдын тиешелүү мезгилинде 3,1 пайызга түшүү байкалган) түзгөн. Мындай динамиканын түптөлүшү негизинен өнөр жайда, көбүнчө «Кумтөр» тоо-кен ишканаларында өндүрүш көлөмүнүн өсүшүнө шартталган. 2017-жылдын II чейрегинин жыйынтыгы боюнча өлкө экономикасы «Кумтөр» тоо-кен ишканаларын эске албаганда, 3,9 пайызга өскөн.

Өнөр жайда, айыл чарбада жана курулушта алгылыктуу өсүш арым белгиленген, ошол эле учурда кызмат көрсөтүү секторунда өсүш нөлдө катталган. Экономиканын алгылыктуу өсүш арымынын сакталып турушуна соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө жагдайдын жакшыруусу жана эмгек мигранттардын акчалай которууларынын агылып кирүүсү көбүрөөк таасирин тийгизет.

Соода балансы 2017-жылдын II чейрегинде экспорттун өсүшү жана импорттун бир аз төмөндөөсүнүн таасиринен улам калыптанган. Экспорт алтынды жана башка товарларды берүүлөрдөн улам 31,0 пайызга көбөйсө, импорттун 1,7 пайызга төмөндөөсү товарлардын бардык функционалдык топтору боюнча кыскаруу менен шартталган. Натыйжада өлкөнүн соода балансынын тартыштыгы 628,6 млн АКШ доллары өлчөмүндө түптөлгөн. Тышкы соода жүгүртүүнүн көлөмү¹ 5,4 пайызга көбөйүп, 1,4 млрд АКШ долларын түзгөн.

Фискалдык тартыштык өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда байкаларлык төмөн түптөлгөн. Жылдын I жарым жылдыгынын жыйынтыгы боюнча мамлекеттик бюджет 4,0 млрд сом же ИДӨгө карата 2,0 пайыз тартыштык менен аткарылган (2016-жылдын тиешелүү мезгилинде бюджеттин тартыштыгы 12,4 млрд сомду же ИДӨгө карата 6,9 пайызды түзгөн). Бюджет тартыштыгынын кыскарышына, эң оболу, мамлекеттик бюджеттин чыгашаларынын кыйла орточо өсүш арымынын алкагында мамлекеттик бюджеттин операциялык иштен кирешелеринин өсүшү таасирин тийгизген.

Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде ички валюта рыногунда туруктуу жагдай сакталып турган. Депозиттер жана кредиттер рыногунда негизги индикаторлордун өсүшү байкалган. Депозиттик базанын көлөмү кароого алынып жаткан мезгил ичинде 113,3 млрд сомду түзүп, жыл башынан бери 5,8 пайызга жогорулаган. Кредиттик портфелдин көлөмү жыл башынан бери 9,0 пайызга көбөйүү менен 102,0 млрд сом чегинде катталган. Мындай алгылыктуу динамиканын түптөлүшү, негизинен, улуттук валюта сегментинде көбөйүүгө шартталган.

¹ Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алганда, ФОБ бааларында маалыматтар .

1-глава. Тышкы чөйрө

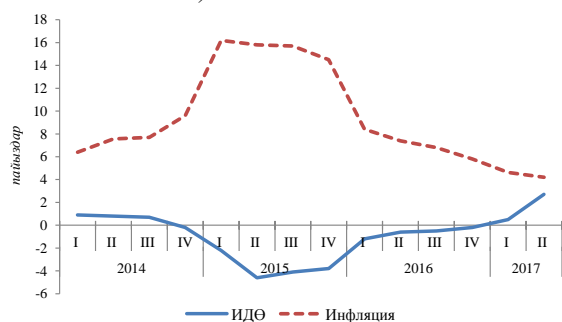
1.1. ЕАЭБга мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү

Кыргызстандын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүнүн экономикаларында жигердүүлүк бара-бара калыбына келе баштаган. Россия экономикасынын жандануусу ЕАЭБга мүчө болушкан башка өлкөлөргө да алгылыктуу таасирин тийгизген. Казакстанда экономиканын өсүш арымы пайдалуу кендерди казып алуунун көбөйүүсүнөн, түзүмдүк реформалардын жана мамлекеттик программалардын ишке ашышынан, ошондой эле чийки зат товарлары өндүрүүнүн өсүшүнөн улам тездеген. Инфляция Казакстанда басаңдоо менен максаттуу көрсөткүчкө жакындодо. Беларусь Республикасынын экономикасында тышкы суроо-талаптын жакшыруусу алкагында өсүш калыбына келип, ал эми инфляция ички валюта рыногундагы жагдайдын жакшыруусунан улам басаңдодо. Армения экономикасында ИДӨнүн кыйла жогорку арымда өсүшү сакталып, инфляция алгылыктуу мааниге жеткен. Дүйнөнүн ири өлкөлөрү жана бүтүндөй алганда дүйнөлүк экономикада туруктуу өсүш катталган.

Россия

1.1.1-график. Россияда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(жылдык мааниде)

Булагы: Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлиги, «Блумберг» МА

2017-жылдын II чейрегинде Россия экономикасынын өсүшүнүн бара-бара калыбына келүү тенденциясы сакталып калган. Россиянын Экономиканы өнүктүрүү министрлигинин баа берүүлөрү боюнча ИДӨ өсүшү кароого алынып жаткан мезгил ичинде ушул жылдын биринчи чейрегиндеги 0,5 пайызга каршы жылдык мааниде 2,7 пайызды түзгөн, биринчи жарым жылдык ичинде өсүш 1,5 пайыз чегинде катталган. Экономикалык өсүштүн тездешине өнөр жайдын бардык секторлорунун өсүшү алкагында өндүрүштүк жигердүүлүктүн артышы,

транспорт менен жүк ташуулардын өсүшү, ошондой эле курулуштун жана дүң жана чекене соода жүгүртүүдөгү алгылыктуу динамика өбөлгө түзгөн.

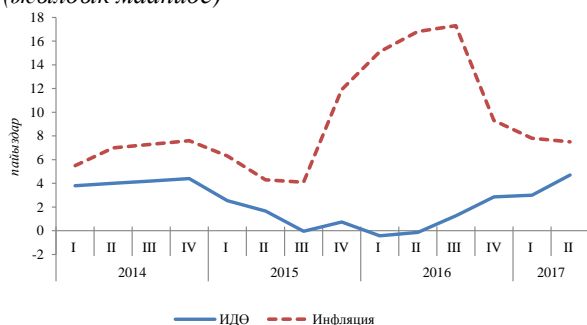
Июндун жыйынтыгы боюнча инфляциянын орточо жылдык мааниси 4,3 пайыз, жылдык мааниде 3,9 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. Керектөө бааларынын ай ичиндеги өсүш арымы үстүбүздөгү жылдын майындагы 0,1 пайызга каршы 0,6 пайызга тездеген, буга аба ырайынын жагымсыз болушунан улам мөмө-жемиш продукциядарына баанын кыска мөөнөттүү өсүшү себеп болгон. Азык-түлүктөн башка товарларга баанын өсүшүнүн солгундашы, ошондой эле инфляциялык күтүүлөрдүн төмөндөөсү баанын жалпы деңгээлине кармап туруучу таасирин тийгизген.

Казакстан

Казакстан экономикасынын өсүш арымы 2017–жылдын II чейрегинде түзүмдүк реформалардын жана мамлекеттик программалардын ишке ашышынан, ошондой эле мунайга дүйнөлүк баанын калыбына келиши шартында чийки зат товарлар өндүрүшүнүн жана экспортунун өсүшүнөн улам, тездеген. Ошентип, Казакстан экономикасынын өсүшү 2017-жылдын биринчи жарым жылдыгы ичинде 4,2 пайызды¹ түзгөн. Секторлор боюнча өсүш экономиканын бардык негизги секторлорунда: өнөр жайда (7,8 пайызга), айыл чарбада (3,1 пайызга), транспорт тармактарында (3,9 пайызга), байланышта (2,5 пайызга) жана соодада (2,4 пайызга) байкалган.

1.1.2-график. Казакстанда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(жылдык мааниде)

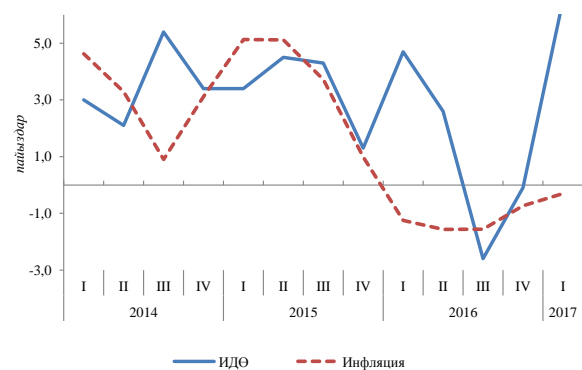
Булагы: Казакстан Республикасынын статистика боюнча агенттиги, Улуттук банктын эсептөөлөрү

болгон.

Армения

1.1.3-график Арменияда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(ИДӨ жылдык мааниде, өткөн жылдын тиешелүү айына карата айдагы инфляция)

Булагы: Армениянын Улуттук статистика кызматы, «Блумберг» МА

калыбына келиши менен биргеликте акча которуулар агымынын артышы өлкөнүн ЕАЭБ өлкөлөрүнүн ичинен экономикалык өнүгүүсү боюнча биринчи орунга чыгышына өбөлгө түзгөн. Тышкы соода жүгүртүүнүн 24,0 пайызга көбөйүүсү байкалган. ЕАЭБ өлкөлөрүнүн ичинен Казакстан менен Белорусия соода байланыштарын кыйла кеңейткендиги белгиленген.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде инфляциянын орточо мааниси Казакстанда 2016-жылдын тиешелүү мезгилиндеги 16,8 пайызга салыштырганда 7,5 пайыз деңгээлинде калыптанган. Казакстанда 2015-жылы улуттук валютанын баасынын төмөндөө таасиринин жокко чыгарылышы, инфляциялык күтүүлөрдүн төмөндөөсү, ички акча рыногунда жагдайды болжолдоого боло тургандыгы, ошондой эле орточо-токтотуучу акча-кредит саясатынын жүргүзүлүшү 2017-жылдын II чейрегинде инфляциянын басандоосуна таасирин тийгизген негизги факторлордон

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде Армения экономикасында жигердүүлүктүн калыбына келүү тенденциясы сакталууда, ал эми инфляция алгылыктуу мааниге жеткен. Армениянын Улуттук статистика кызматынын маалыматтары боюнча экономикалык жигердүүлүк көрсөткүчү 2017-жылдын январь-июнь айларында өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 6,1 пайызга өскөн. Өндүрүш секторунда, соодада жана кызмат көрсөтүүлөрдө өсүш арымдын жогорку чекте сакталып турушу металлга (Армениянын башкы экспорттук товарына) дүйнөлүк баанын акырындап

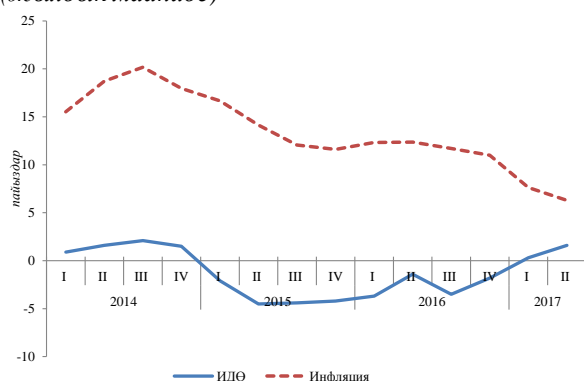
¹Казакстан Республикасынын Улуттук экономика министрлигинин алдын ала маалыматтары боюнча

Жылдын II чейрегинин башталышында Арменияда дефляциялык процесстер керектөө бааларынын көбөйүү тенденциясына алмашкан. Инфляция жылдык мааниде июнь айында 1,1 пайызды түзгөн, ал эми орточо жылдык мааниде 0,4 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. Армения Борбордук банкы азык-түлүктөн башка товарларга жана кызмат көрсөтүүлөргө баанын кыйла тез калыбына келүү күтүүлөрүнө байланыштуу инфляциянын 2017-жылдын акырына карата болжолдоосун кайра карап чыккан.

Беларусь

1.1.4-график. Беларусияда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(жылдык мааниде)

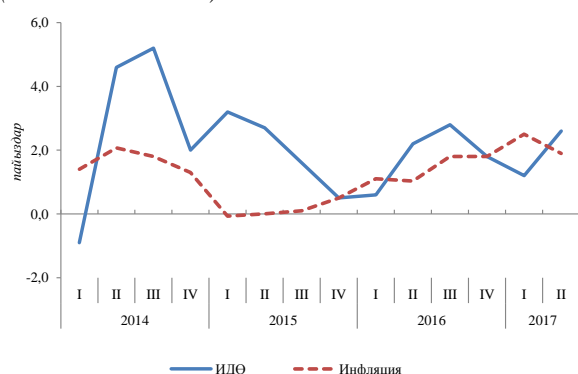
Булагы: Беларусь Республикасынын Улуттук статистика комитети
Булагы: Беларусь Республикасынын Улуттук статистика комитети

деңгээлинде түптөлгөн. Инфляциянын алгылыктуу жагдайларга байланыштуу болгон, мында керектөө бааларынын өсүшүнө жылдын II чейрегинде байкалган аба ырайынын алгылыксыз шарттары таасирин тийгизген.

АКШ

1.1.5 -график. АКШда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(жылдык мааниде)

Булагы: АКШ Соода министрлиги, АКШнын Эмгек министрлиги, «Блумберг» МА

тастыктап турат. II чейректе экспорттун өсүшү импорттун өсүшүнөн арткан, ал эми мамлекеттик чыгашалар бир аз көбөйгөн.

Беларусь Республикасынын экономикасынын өсүш арымы отчеттук жылдын биринчи жарым жылдыгында тышкы суроо-талаптын жакшыруусу алкагында, алгылыктуу чекте сакталып турган. Беларусия ИДӨсүнүн өсүшү жарым жылдыктын жыйынтыгы боюнча 1,0 пайызды¹ түзгөн. Өсүш иштеп чыгуу өнөр жайында (5,1 пайызга), транспорт чөйрөсүндө (3,3 пайызга) жана айыл чарбасында (1,6 пайызга) өндүрүштүн көбөйүшүнө шартталган.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде Беларусь Республикасында инфляциянын орточо жылдык мааниси 2016-жылдын тиешелүү мезгилиндеги 12,4 пайызга салыштырганда 6,3 пайыз басандашы ички валюта рыногундагы

АКШ экономикасы боюнча орточо өсүш белгиленген. 2017-жылдын II чейрегинде америка экономикасы 2,6 пайызга кеңейүү менен (өткөн чейрекке карата жылдык арымга кайра эсептөөдө) I чейректеги 1,2 пайыздан тездеген. Жеке керектөө чыгашаларынын жогорулоосу II чейректе жигердүүлүктүн өсүшүнө өзгөчө таасирин тийгизген. Жабдууларга жана имараттарга, анын ичинде айрыкча тоо жана геологиялык изилдөө иштери боюнча инвестициялардын өсүшү уланган, бул АКШнын энергетика секторунун мүмкүнчүлүктөрүнүн жакшыргандыгын

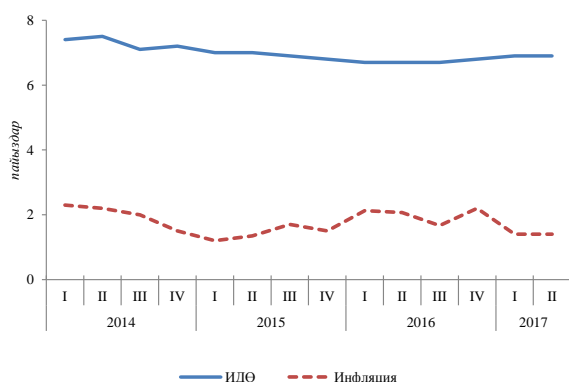
¹ Белстаттын алдын ала маалыматтары боюнча

Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде АКШда инфляциянын жалпы деңгээли сыяктуу эле, базалык инфляция да төмөндөп, отчеттук жылдын июнунда тиешелүүлүгүнө жараша, 1,6 жана 1,7 пайыз деңгээлинде белгиленген. Инфляциянын салыштырмалуу төмөн болушуна азык-түлүк товарларына баанын 0,9 пайыз деңгээлинде бир аз гана өсүшү себеп болгон. АКШнын Федералдык резерв системасы үчүн негизги индикатор болуп саналган, жеке керектөөгө чыгашалардын базалык индекси өтүп жаткан жылдын июнунда 1,5 пайызды түзгөн.

Кытай

1.1.6-график. Кытайда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейректе)

Булагы: Кытай Эл Республикасынын Улуттук статистика бюросу, «Блумберг» МА

Кытайда экономикалык абал туруктуу болгон. 2017-жылдын I жарым жылдыгында Кытай Эл Республикасынын ИДӨсү 6,9 пайызга жогорулаган, бул 2016-жылдагы көрсөткүчтөн 0,2 п.п. жогору. Кытай экономикасы өкмөттүн түрткү берүүчү саясаты жана дүйнөлүк жана регионалдык экономикада жигердүүлүктүн жалпы жанданышы менен колдоого алынган. Экономиканын бардык негизги секторлорунда туруктуу өсүш катталган. Реалдуу секторду кредиттөөнүн өсүшү кыска мөөнөттүү келечекте алгылыктуу натыйжага ээ болгон, бирок ишканалардын карыз деңгээлинин артышы Кытайдын финансылык туруктуулугу жана бүтүндөй алганда экономикасы үчүн негизги тобокелдиктердин бири болуп

саналат.

II чейректе инфляция июнда 1,5 пайызды түзүп, төмөн болгон, ал эми өкмөттүн максаттуу көрсөткүчү «үч пайызга жакын» деңгээлде белгиленген болчу. Инфляциянын төмөн болушу, көбүнчө, азык-түлүк товарларына баанын төмөндөшү жана «транспорт жана коммуникациялар» тобунда баанын бир аз гана өсүшү менен шартталган.

1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору

Дүйнөлүк рыноктордо Кыргызстандын импорттолуучу негизги азык-түлүк товарларына баа динамикасы ар багыттуу болуп, дан эгиндеринин кымбаттагандыгы белгиленген. Ушуну менен бирге эле, Кыргызстанда баага дүйнөлүк азык-түлүк рыноктору тарабынан олуттуу инфляциялык таасирлер деле күтүлбөйт. Алтын рыногунда баа тар дипазаондо өзгөргөн, ал эми мунай рыногунда баанын төмөндөөсү байкалган.

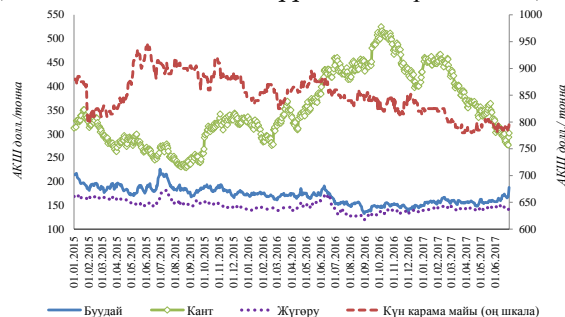
Азык-түлүк рыногу

2017-жылдын II чейрегинде дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунда негизги товарларга баа динамикасы ар багытта белгиленген. Буудайга баанын жогорулоосу бүтүндөй чейрек ичинде байкалган жана июнь айынын акырында тездеген. Мындай жагдай аталган дан эгинин өндүрүүгө аба ырайынын алгылыксыз шарттарынын таасиринен улам түптөлгөн. II чейректин акырында буудайга баа I чейректегиге караганда 19,8 пайызга жогору түптөлгөн. 2017/18-маркетинг жылы дан эгиндерин өстүрүү 2016/17-жылдардагы түшүмгө салыштырганда төмөндөй тургандыгы

болжолдонууда, бирок бул белгилүү бир деңгээлде өтмө запастардын көп болушу менен компенсацияланат.

1.2.1 -график. Азык-түлүк товарларына баа динамикасы

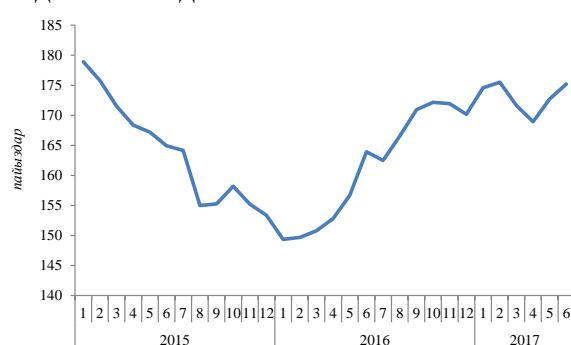
(өткөн жылдын тиешелүү айына карата айда)

жогорку деңгээлге жетиши мүмкүн.

Өсүмдүк май рынокторунда баа жагдайы туруктуу болгон. Суроо-талаптын активдүү болушунан жана керектөө болжолдоолорунун алгылыктуу болушунан улам, баа трендинин бир аз өсүшү белгиленген.

1.2.2-график. ФАО азык-түлүк баа индексинин динамикасы

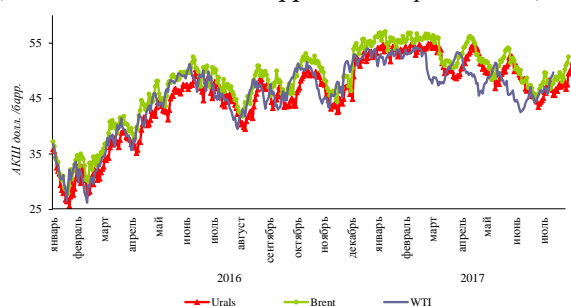
Кантка баа Бразилияда кант өндүрүү күтүлгөндөгүдөн да жогору болушунан, өлкө экспортунун өнүгүшүн шарттаган бразилия валютасынын нарксызданышынан жана импорттук суроо-талаптын салыштырмалуу начар болушунан улам 2017-жылдын II чейрегинде 18,4 пайызга төмөндөгөн. Адистештирилген институттардын баа берүүлөрүнө ылайык, 2017/18-маркетинг жылы негизги өндүрүүчү өлкөлөрдө кант өндүрүүнүн өсүшү күтүлүүдө, мында жалпы кантты өндүрүү эн

ФАО азык-түлүк баа индексинин орточо мааниси 2017-жылдын II чейрегинде ушул эле жылдын I чейрегиндегиге караганда 0,9 пайызга төмөндөгөн. Кантка жана өсүмдүк майларына баанын төмөндөөсү эт жана сүт азыктарынын кымбатташы менен компенсацияланган. Дан эгиндерине орточо баа индекси бир аз – 0,7 пайызга жогору болгон.

Энергопродукциялар рыногу

1.2.3-график. Мунайга баа динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата айда)

2017-жылдын II чейрегинде фундаменталдык сыяктуу эле, конъюнктуралык факторлордун таасиринен улам, мунайга карата дүйнөлүк баанын төмөндөшү байкалган. Мунайдын негизги сортторуна (Urals, Brent, WTI) баа баррель үчүн 42,5-56,2 АКШ доллар дипазонунда өзгөрүп турган. Brent маркасындагы мунайга орточо баа кароого алынып жаткан мезгил ичинде өткөн чейрекке салыштырганда

6,9 пайызга төмөндөгөн жана 50,9 АКШ долларын түзгөн (өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 5,5 пайызга жогорулаган).

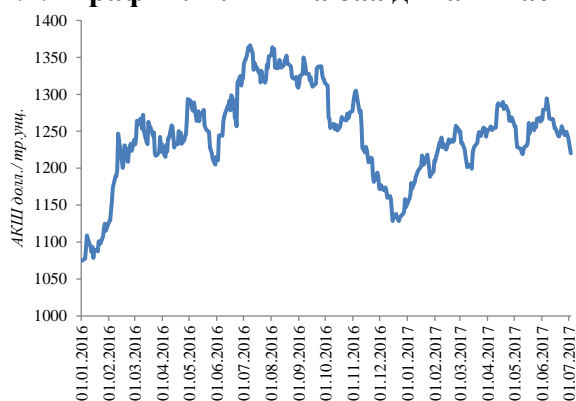
Жалпысынан алганда кароого алынып жаткан мезгил ичинде АКШда казып алынган мунай запастарынын көп болушунан жана мунай сунушунун артышынан улам, мунайга баанын төмөндөө тенденциясы байкалган. Ошону менен бирге эле, рынок катышуучуларынын ОПЕКтин май айындагы вена отурумунун алдындагы саясатынын

өзгөрүшү боюнча алып-сатарлык күтүүлөрү жана АКШ экономикасынын өнүгүшү алкагында АКШнын Федералдык резерв системасынын июнь айында негизги ченинин жогорулашы боюнча күтүүлөрү мунай котировкаларына кыска мөөнөттүү кысым жасаган. Мында ОПЕК вена отурумунун жыйынтыгы боюнча мурда кабыл алынган келишимди сактоо тууралуу чечим кабыл алынса, июнда АКШ Федералдык резерв системасы негизги ченди жогорулатуу тууралуу чечим кабыл алган. Бул эки жагдай тең мунай котировкаларына олуттуу таасирин тийгизген.

АКШнын мунай запастары боюнча маалымат, өлкөлөр тарабынан ОПЕК алкагында келишимдердин аткарылышы, дүйнөнүн айрым региондорунда геосаясий көйгөйлөр баа түзүүгө таасирин тийгизген негизги факторлор болуп саналышат.

Алтын рыногу

1.2.4-график. Алтынга баа динамикасы

Источник: ИА «Блумберг»

Алтынга баа динамикасы II чейрек ичинде өзгөрүлмөлүү болуп, жалпысынан четке жылуучу тренд менен мүнөздөлгөн. Улуу Британиядагы шайлоо, АКШдагы татаал саясий процесстер жана Катардагы туруксуз абал өзгөрүлмөлүүлүк мезгилинде өз наркын сактап турган актив катары, алтынга суроо-талаптын жогорулашына өбөлгө түзгөн аныксыздыкты жаратышты. Ушуну менен бирге эле, бул факторлордун таасири кароого алынып жаткан мезгил ичинде башка факторлор менен компенсацияланган. АКШ ФРСнын

июндагы отурумунда аналитиктер тарабынан күтүлүп жаткан базалык чен жогорулаган. АКШ экономикасынын өсүш болжолдоолору жакшырып, Европа борбордук банкы жана Англия банкы тарабынан чендин жогорулоо ыктымалдуулугу арткан. Мунун натыйжасында инвестициялоонун альтернативдүү багыттарынын кирешелүүлүгүнүн жогорулашы алтынга болгон котировкаларга төмөндөтүүчү таасирин тийгизген. II чейрек ичинде алтынга орточо баа I чейректеги баа динамикасынын өсүш чегиндегисине караганда 3,1 пайызга жогору түптөлгөн.

2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү

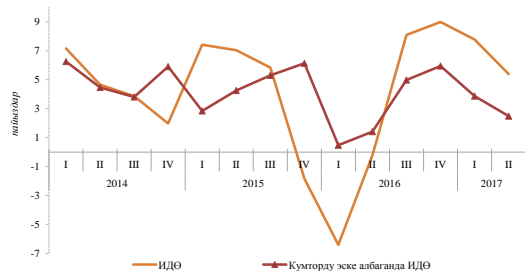
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш

II чейректе экономикалык өсүштүн алгылыктуу динамикасынын сакталып тургандыгы байкалган. Экономиканын өсүшү, негизинен, өнөр жай өндүрүшү, курулуш сектору жана сооданын эсебинен камсыз болгон. Ушуну менен бирге эле, маалымат жана байланыш секторунда төмөндөө байкалган. Негизги капиталга инвестициялар, көбүнчө, тышкы каржылоо булактарынын эсебинен өскөн.

Суроо-талап

2.1.1-график. ИДӨ динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

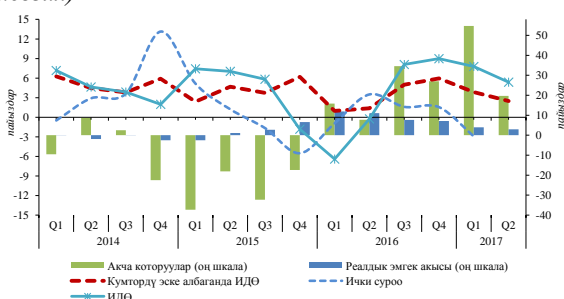
Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

жана байланыш секторлорун кошпогондо, экономиканын бардык негизги секторлорунун алгылыктуу салым кошушуна шартталган. Өнөр жай тармагынын көрсөткүчтөрүнүн мындай динамикасы, эң башкысы, “Кумтөр” алтын кен казып алуу ишканаларынын өндүрүш көрсөткүчтөрүнүн өсүшү эсебинен түптөлгөн. Атап айтканда, “Кумтөр” ишканаларында өндүрүш 2017-жылдын II чейрегинде 2016-жылдын ушул эле чейрегине салыштырганда (97,7 миң унция) 41,9 пайызга жогорулап, 138,6 миң унцияны түзгөн.

“Центерра Голд Инк.” пресс-релизине ылайык, II чейрегинин жыйынтыгы боюнча компания алтын камтылган кендерди ишеп чыгууга байланыштуу, өзүнүн 2017-жылга жылдык болжолдоолорун “Кумтор” алтын кен ишканасында өндүрүштүн көлөмүн мурда күтүлүп жаткан 455-505 миң унциядан 525-555 миң унцияга чейин көбөйтүү жагында кайра карап чыккан.

2.1.2-график. Ички суроо-талап жана акча которуулар динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

Булагы: Улуттук банк

акысынын өсүшү (2017-жылдын январь-май айында 3,2 пайызга өсүш) жана акча которуулардын агылып кирүүсүнүн көбөйүүсү байкалган. Кароого алынып жаткан

2017-жылдын биринчи жарым жылдыгынын жыйынтыгы боюнча жогорку арымдагы экономикалык өсүш катталган. Эмгек мигранттардын акча которууларынын агылып кирүүсүнүн алгылыктуу динамикасы сакталып калган. Инфляциянын төмөн арымда болушу, калктын реалдуу эмгек акыларынын өсүшүнө таасирин тийгизген.

Бүтүндөй алганда, кароого алынып жаткан мезгилдин жыйынтыгы боюнча түптөлгөн экономикалык өсүш, маалымат

Ички суроо-талап¹ өтүп жаткан жылдын I чейрегинин алдын ала жыйынтыктары боюнча 2016-жылга салыштырганда 2,9 пайызга төмөндөгөн. Кыскаруу негизги фондурды дүңүнөн топтоонун кыскарышынан (-3,4 пайыз) жана материалдык жүгүртүү каражат запасында өзгөрүүлөрдөн (19,3 эсеге азаюу) улам дүң топтоонун терс болушуна (-14,2 пайыз) жана түпкү керектөөнүн анчалык жогору болбошуна (+0,2 пайыз) байланыштуу болгон.

Мында, калктын реалдуу эмгек

¹ 2017-жылдын II чейреги үчүн маалыматтардын жоктугунана улам, кыйла мурдагы мезгилдердеги маалыматтарга шилтеме келтирилген

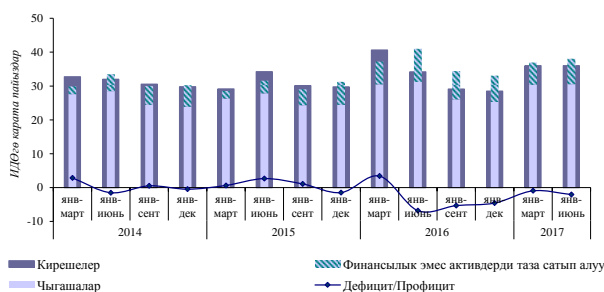
жылы жеке адамдардын которуу системалары аркылуу жүзөгө ашырылуучу доллар эквивалентиндеги акча которууларынын таза агылып кирүүсү өсүшүн уланткан (2017-жылдын башталышынан тарта) жана 2016-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 19,7 пайызга көбөйгөн.

Мамлекеттик финансы сектору

Отчеттук жылдын биринчи жарым жылдыгында мамлекеттик бюджет тартыштыгы 4,0 млрд сомду же ИДӨгө карата 2,0 пайызды түзгөн (2016-жылдын I жарым жылдыгында бюджет тартыштыгы 12,4 млрд сомду же ИДӨгө карата 6,9 пайызды түзгөн). Мамлекеттик бюджеттин баштапкы тартыштыгы (мамлекеттик карызды тейлөө боюнча пайыздык төлөөлөрдү эске албаганда) 1,1 млрд сомду же ИДӨгө карата 0,6 пайызды түзгөн.

2.1.3-график. Мамлекеттик бюджетти аткаруу

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтомло)

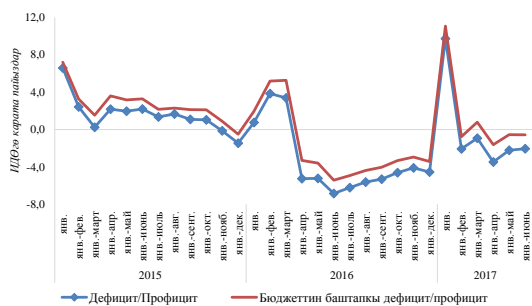

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Улуттук банк

операциялык ишке чыгашалары отчеттук мезгилдин жыйынтыгы боюнча 59,3 млрд сомду же ИДӨгө карата 30,6 пайызды түзүп, жылдык мааниде 5,0 пайызга же 2,8 млрд сомго жогорулаган. Мамлекеттик бюджеттин чыгашаларынын өсүшү көбүнчө, саламаттыкты сактоо чөйрөсүндө товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алууга жана кредиттер жана займдар боюнча пайыздарды төлөөгө кеткен чыгашалардын өсүшүнө байланыштуу болгон. Функционалдык классификациялоо боюнча чыгашалар түзүмүндө чыгашалардын өсүшүнө саламаттыкты сактоого, социалдык коргоого жана билим берүүгө чыгашалар салым кошкон.

2.1.4-график. Мамлекеттик бюджетти аткаруу

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук Казыналыгы, Улуттук банк

жаткан мезгилде кем түшүүсү салыктык

Мамлекеттик бюджеттин операциялык иштен кирешелери 13,1 пайызга же 2016-жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 8,1 млрд сомго көбөйүп, 69,9 млрд сомду же ИДӨгө карата 36,0 пайызды түзгөн. Мында, салыктык кирешелер негизги киреше түзүүчү статья болуп калат, анын операциялык кирешелердин өсүшүнө салымы 6,5 п.п. түзгөн. Салыктык эмес түшүүлөрдүн салымы да – 4,1 п.п. олуттуу болгон. Социалдык муктаждыктардын жана расмий трансферттердин салымдары, тиешелүүлүгүнө жараша 2,1 жана 0,4 п.п түзгөн.

Мамлекеттик бюджеттин операциялык ишке чыгашалары отчеттук мезгилдин жыйынтыгы боюнча 59,3 млрд сомду же ИДӨгө карата 30,6 пайызды түзүп, жылдык мааниде 5,0 пайызга же 2,8 млрд сомго жогорулаган. Мамлекеттик бюджеттин чыгашаларынын өсүшү көбүнчө, саламаттыкты сактоо чөйрөсүндө товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алууга жана кредиттер жана займдар боюнча пайыздарды төлөөгө кеткен чыгашалардын өсүшүнө байланыштуу болгон. Функционалдык классификациялоо боюнча чыгашалар түзүмүндө чыгашалардын өсүшүнө саламаттыкты сактоого, социалдык коргоого жана билим берүүгө чыгашалар салым кошкон.

Бюджеттик каражаттардын финансылык эмес активдерди сатып алуу боюнча операцияларына таза агылып чыгуусу 14,6 млрд сомду же ИДӨгө карата 7,5 пайызды түзгөн. Капиталдык чыгашалар, негизинен жолдорду оңдоого, имараттарды жана курулмаларды сатып алууга жумшалган.

Республикалык бюджеттин киреше бөлүгүн аткаруу (салыктык кирешелер + салыктык эмес кирешелер + расмий трансферттер) 2017-жылдын I жарым жылдыгынын жыйынтыгы боюнча 111,9 пайызды түзгөн. Болжолдонуучу расмий трансферттердин байкоого алынып эмес кирешелер боюнча пландын ашыра

аткарылышы менен компенсацияланган. Республикалык бюджеттин чыгаша бөлүгү 78,3 пайызга аткарылган. Мында коргоого алынган статьялар боюнча чыгашалар 79,3 пайызга, ал эми коргоого алынбаган статьялар – 66,3 пайызга аткарылган.

Инвестициялар

2017-жылдын I чейрегинде негизги капиталга инвестициялардын өсүш тенденциясы сакталып калган. Аларды өздөштүрүү деңгээли 2016-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 4,1 пайызга көбөйгөн (салыштырма бааларда).

2.1.1-таблица. Каржылоо булактары боюнча негизги капиталга инвестициялар

(млн сом, пайыздар)

	январь-июнь			
	2016-ж.		2017-ж.	
	млн сом		үзүшү, пайыздар	
Барыгы	41 659,0	43 668,2	100,0	100,0
Ички инвестициялар	31 803,7	30 057,9	76,3	73,4
Республикалык бюджет (өзгөчө кырдаалга кеткен каражаттарды кошо алганда)	3 127,7	2 044,8	7,5	4,7
Жергиликтүү бюджет	260,4	338,5	0,6	0,8
Ишканалар жана уюмдар каражаттары	12 522,9	15 165,5	30,1	34,7
Банктын кредити	46,6	791,4	0,1	1,8
Калктын каражаттары (КР резидентинин кайыр-садага каражаттарын кошо алганда)	15 846,1	13 717,7	38,0	31,4
Тышкы инвестициялар	9 855,3	11 610,3	23,7	26,6
Чет өлкө кредити	6 254,0	6 860,2	15,0	15,7
Тике чет өлкө инвестициялары	2 936,4	3 527,5	7,1	8,1
Чет өлкө гранттары жана гуманитардык жардам	664,9	1 222,6	1,6	2,8

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

Кыймылсыз мүлк объекттерин (7,2 эсе), мейманканаларды жана тойканаларды (3,2 эсе) курууда, саламаттыкты сактоодо (88,1 пайыз) жана электр энергиясы, газ, буу жана тазаланган аба (34,8 пайыз) менен камсыз кылууда (жабдууда) негизги капиталга инвестициялардын көбүрөөк өсүшү белгиленген. Ошону менен бирге эле негизги капиталга инвестициялардын көлөмү билим берүү объекттеринин курулушунда (88,1 пайызга), айыл чарба менен токой чарбада (39,7 пайызга) жана

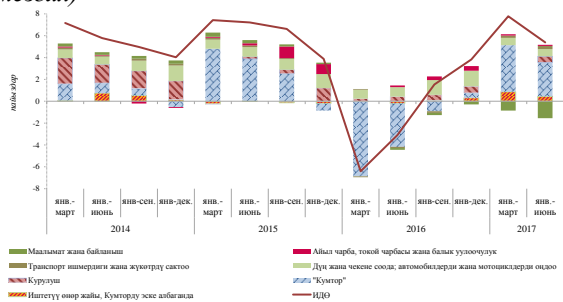
дүң жана чекене соодада (24,0 пайызга) өскөн.

2016-жылдын январь-июнь айларына салыштырганда ички булактар эсебинен каржылануучу негизги капиталга инвестициялардын көлөмү 0,1 пайызга, ал эми банктардын кредиттеринин эсебинен 16,9 эсеге, жергиликтүү бюджеттен 29,1 пайызга, ишканалардын жана уюмдардын каражаттарынын эсебинен 20,2 пайызга көбөйгөн, ал эми республикалык бюджеттин эсебинен каржылануучу инвестициялар 1,5 эсеге, калктын каражат эсебинен 14,0 пайызга төмөндөгөн. Тышкы каржылоо булактарынын эсебинен инвестициялардын көлөмү 17,0 пайызга өскөн, мында чет өлкө гранттарынын жана гуманитардык жардамдын эсебинен 1,8 эсеге, тике чет өлкө инвестициялардын эсебинен 19,3 пайызга, чет өлкө кредиттеринин эсебинен 8,9 пайызга өскөн.

Сунуш

2.1.5-график. Негизги тармактардын ИДӨнүн өсүшүнө салымы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

ИДӨнүн өсүшү 3,1 пайызды түзгөн. Өсүш арымдагы ажырым Кумтөр ишканаларынын бүтүндөй экономикага, анын ичинде экспортко олуттуу таасиринин сакталып калгандыгын көрсөтүп турат.

2017-жылдын биринчи жарым жылдыгында ИДӨ маалымат жана байланышты кошпогондо, экономиканын бардык секторлорундагы алгылыктуу динамикадан улам өскөн.

Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин алдын ала маалыматтары боюнча каралып жаткан мезгил ичинде ИДӨ өсүшү 6,4 пайызды түзгөн. Өсүш арымдын жогору болушуна өткөн жылда ИДӨнүн төмөн базасы таасирин тийгизген. “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканасын эске албаганда,

Дефлятор 1,1 пайыз денгээлинде түптөлгөн, бул 2016-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнөн 6,6 п.п. төмөн.

Өнөр-жай сектору (5,2 п.п.), соода (0,7 п.п.), курулуш (0,3 п.п.) жана айыл чарба (0,1 п.п.) экономиканын өсүшүнө негизги салым кошушкан, мында байланыш чөйрөсү өсүшкө терс салым (-1,2 п.п.) кошкон.

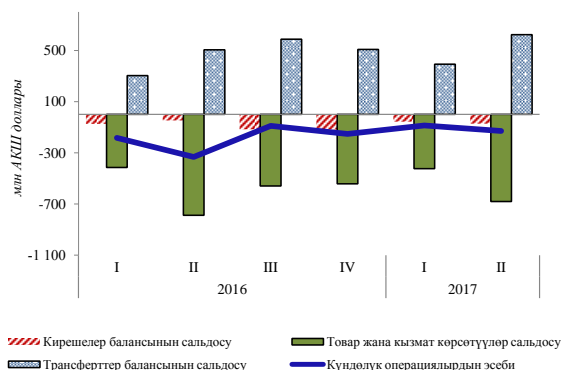
Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде айыл чарбасы мал чарба продукцияларын өндүрүүнүн артышынан улам 1,2 пайызга өскөн.

2.2. Тышкы сектор¹

2017-жылдын II чейрегинде күндөлүк эсеп тартыштыгы күндөлүк трансферттердин таза агылып кирүү көлөмүнүн өсүшү, ошондой эле товарларды жана кызмат көрсөтүүлөр боюнча соода балансынын терс сальдосунун төмөндөшү таасиринен улам калыптанган.

2.2.1-график. Күндөлүк операциялар эсеби

(млн АКШ долларында)

Эскертүү: Алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча алынган.

Болжолдуу жана алдын ала маалыматтар боюнча күндөлүк эсептин тартыштыгы 2017-жылдын II чейрегинде 126,8 млн АКШ долларына чейин төмөндөп, ИДӨгө карата 6,5 пайызды түзгөн.

Кыргыз Республикасынын соода балансынын тартыштыгы отчеттук мезгилде 14,4 пайызга төмөндөө менен 628,6 млн АКШ долларын түзгөн. Мындай тенденция алтынды сунуштоонун өсүшүнүн натыйжасында экспорт көлөмүнүн өсүшү, ошондой эле импорттун төмөндөшү менен шартталган.

2.2.1. Кыргыз Республикасынын соода балансы²

(млн АКШ долларында)

	2014	2015	2016	2016 II кв.	2017* II кв.	Өзг-үү %	Өзг-үү млн долл.
Соода тендеми	-2 807,5	-2 240,8	-2 100,7	-734,2	-628,6	-14,4	105,6
Экспорт (ФОб)	2 482,7	1 619,0	1 579,3	283,8	371,9	31,0	88,1
Алтын	716,9	665,4	701,6	122,5	170,0	38,8	47,5
Импорт (ФОб)	5 290,2	3 859,8	3 680,0	1 018,0	1 000,4	-1,7	-17,5
Мунайпродуктылар	1 041,8	830,0	399,6	113,0	101,9	-9,8	-11,1

* Алдын ала маалымат

Товарлар экспорту (ФОб баасында) отчеттук мезгилде 31,0 пайызга көбөйүп, 371,9 млн АКШ долларын түзгөн. Алтын сунуштоо көлөмүнүн өсүшү экспорттун

¹ Алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча. Айкын мезгил ичинде маалыматтарга мунай заттардын реэкспорту боюнча Улуттук банктын баа берүүлөрү камтылат. Салыштыруу мезгили – өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек.

² Тышкы соода боюнча маалымат Улуттук статистика комитетинин айыл чарба продукциялары (2017-жылга чейин) жана ЕАЭБ мамлекеттери менен өз ара соода боюнча кошумча баа берүүлөрүн (2015-жылдын III чейрегинен) жана Улуттук банктын баа берүүлөрүн эске алуу менен келтирилген.

динамикасына негизги таасирин тийгизген, анын көлөмү 2016-жылдын салыштырма чейрегинде 38,8 пайызга төмөн болгон. Ошондой эле алтынды эске албагандагы экспорттун көбөйүшү байкалган, ал 25,2 пайызды түзгөн. Мындай жагдай негизинен бут кийим, кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдарды, жашылчаларды жана жемиштерди, тапталган айнекти ж.б. сунуштоо көлөмүнүн өсүшүнөн улам келип чыккан.

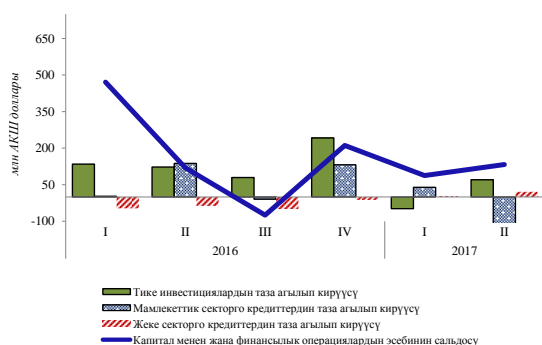
2017-жылдын II чейрегинде товарлар импортунун (ФОб баасында) 1 000,4 млн АКШ долларына чейин төмөндөшү байкалган. Мындай тенденция, негизинен мунай заттарынын нарктык көлөмүнүн төмөндөшүнөн улам келип чыккан, бул сунуштоонун айкын көлөмүнүн төмөндөшү менен шартталган. Ошондой эле отчеттук чейректе импорттук келип түшүүлөрдүн көбөйүшү байкалган, алсак, кездеме, дары-дармек, жер семирткич, бут кийим, чоюн жана болот ж.б.у.с. товарлар. Энергопродукцияларды эске албаганда, импорт 898,5 млн АКШ доллар деңгээлинде түптөлгөн, бул 2016-жылдын II чейрегиндеги деңгээлден 0,7 пайызга төмөн.

Отчеттук мезгил ичинде күндөлүк трансферттер боюнча таза агылып кирүүлөр 2016-жылдын тиешелүү мезгилинен 23,5 пайызга жогору түптөлгөн. Россия экономикасынын калыбына келиши жана ал жердеги мигранттардын эмгек шарттарынын жакшырышы 586,8 млн АКШ долларына жеткен жеке трансферттердин таза агылып кирүү көлөмүнүн оң динамикада орун алышына өбөлгө түзгөн.

Ал эми күндөлүк эсептин калган компоненттери терс сальдодо калыптанган. Алсак, 2016-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу кызмат көрсөтүүлөр балансынын тартыштыгынын төмөндөшү байкалган, ал эми “кирешелер” статьясынын тартыштыгы 71,4 пайызга чейин кеңейтилген.

Улуттук банктын алдын ала болжолдуу баа берүүлөрү боюнча 2017-жылдын II чейрегинде капитал жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын ашыкча агылып кирүүсү күндөлүк эсептин төмөндөгөн тартыштыгын жапкан. Капитал менен операциялар эсебинин оң сальдосу 27,9 млн АКШ доллар өлчөмүндө калыптанган, финансылык эсеп сальдосу 103,4 млн АКШ доллар өлчөмүндө түптөлгөн.

2.2.2-график. Капитал жана финансылык операциялар менен ишке ашырылган операциялар эсеби

Өлкөгө тике инвестициялардын таза агылып кирүү көлөмү өткөн жылдын тиешелүү мезгилинен деңгээлинен төмөн болжолдонууда. Отчеттук чейректе “башка инвестициялар” статьясынын сальдосу 32,8 млн АКШ доллар өлчөмүндө калыптанган, бул мамлекеттик жана жеке секторлор тарабынан тартылган кредиттер көлөмүнүн өсүшүнөн улам, резиденттердин чет өлкө милдеттенмелеринин өсүшү менен шартталган. Ушуну менен катар эле, 2016-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу резиденттердин чет өлкө

активдеринин көбөйүшү күтүлүүдө.

Мамлекеттик жана жеке секторлор тарабынан мурда тартылган кредиттер боюнча негизги сумманы төлөө көлөмүнүн өсүшү тенденциясы сакталууда. Ошентип, 2017-жылдын II чейрегинин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми 68,0 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң сальдодо түптөлгөн. Дүң эл аралык камдын ордун жабуу көлөмү товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун 4,6 айын түзгөн.

Сомдун реалдуу жана номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси

2.2.2-таблица. Алмашуу курсу боюнча негизги көрсөткүчтөр

	год (среднее)		%	месяц к началу года (на конец месяца)	
	2015 (ср.) (январь-декабрь)	2016 (ср.) (январь-декабрь)		Декабрь 2016	Июнь 2017 *
РЭОК	115,7	113,5	-2,0	112,9	110,2
НЭОК	108,9	112,3	3,0	112,1	108,5
РДОК к кит. юаню	84,7	80,8	-4,6	85,8	87,6
НДОК к кит. юаню	66,4	64,5	-3,0	67,9	67,7
РДОК к евро	116,6	107,2	-8,0	113,3	110,9
НДОК к евро	85,5	78,8	-7,9	83,4	79,6
РДОК к каз. тенге	112,1	141,7	26,4	136,7	129,6
НДОК к каз. тенге	105,9	152,1	43,6	150,3	144,5
РДОК к росс. рублю	138,2	131,4	-4,9	122,8	114,9
НДОК к росс. рублю	142,8	144,8	1,5	136,7	127,4
РДОК к долл. США	96,0	87,2	-9,1	88,5	90,7
НДОК к долл. США	71,7	65,7	-8,3	66,4	67,2

* предварительные данные

↓ - обесценение сома, улучшение конкурентоспособности

▲ - укрепление сома, ухудшение конкурентоспособности

Индекстин төмөндөөсү 2017-жылдын июнунда өткөн жылдын декабрындагы орточо курска салыштырганда орус рублине карата 6,8 пайызга, еврого карата 4,6 пайызга, казак тенгесине карата 3,8 пайызга нарксызданышынан¹ улам келип чыккан.

Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө² инфляциянын төмөн деңгээлде болушуна карабастан, НЭАК индексинин төмөндөөсү реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун (РЭАК) индексинин 2,4 пайызга төмөндөшүн шарттаган, ал 2017-жылдын июнь айынын акырында 110,2 түзгөн.

2017-жылдын II чейрегинин акырына карата номиналдуу жана реалдуу эффективдүү алмашуу курстарынын 2016-жылдын декабрь айына салыштырмалуу төмөндөөсү байкалган.

Алдын ала маалыматтар боюнча сомдун номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун (НЭАК) индекси 2017-жылдын башталышынан тартып 3,2 пайызга төмөндөп, ушул эле жылдын июнь айынын акырында 108,5 түзгөн.

¹ Мында, сомдун номиналдык эки тараптуу алмашуу курсу боюнча маалыматтар келтирилген, индексти эсептөө үчүн 2010-жыл базалык мезгил катары колдонулат.

² Кыргыз Республикасында инфляция 2017-жылдын II чейрегинде 2,7 пайыз деңгээлде түптөлгөн, ал эми соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө инфляциянын орточо деңгээли алдын ала эсептөөлөр боюнча 1,9 пайызды түзгөн.

3-глава. Акча-кредит саясаты

3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу

Инфляция динамикасы 2017-жылдын баш жагынан тартып өсүүчү багытта орун алып, Улуттук банк тарабынан күтүлүп жаткан көрсөткүчтөр чегинде турган. Инфляциянын айкын жана болжолдуу динамикасын эске алганда, орто мөөнөттүк мезгил ичинде 2017-жылдын II чейрегинде акча-кредит саясатын жүргүзүү шарттары сакталган.

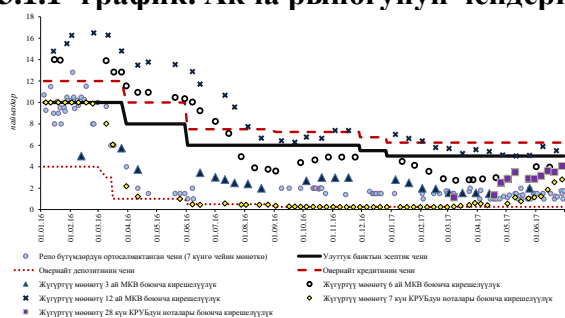
Банк тутумунда орун алган абал бүтүндөй үстөк ликвидүүлүктүн жогорку деңгээлинин сакталышы менен мүнөздөлгөн, анын динамикасы отчеттук чейректин акырында бир аз төмөндөөгө ык койгон тенденцияга ээ болгон. Ушуга байланыштуу отчеттук чейрек ичинде банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда рынок катышуучуларынын активдүүлүгүнүн бара-бара артышы байкалган. Акча рыногунун чендери Улуттук банк тарабынан белгиленген пайыздык чендин чегинде өзгөрүлүп турган.

Инфляциянын орто мөөнөттүк мезгилге каралган болжолдонгон динамикасын эске алуу менен, ошондой эле экономиканын өсүш арымдарын колдоо максатында Улуттук банк 2017-жылдын II чейрегинде банктарды кайра каржылоо операциялар көлөмүн көбөйткөн.

Улуттук банктын пайыздык саясаты

Улуттук банк орто мөөнөттүк мезгилге каралган күтүлүп жаткан инфляция динамикасын эске алуу менен 2017-жылдын II чейрегинде өз пайыздык саясатын өзгөртпөстөн, экономиканын өсүш арымдарын колдоого багытталган жеңилдетилген акча-кредит саясатын жүргүзө баштаган. Отчеттук мезгил ичинде Улуттук банктын эсептик чени (саясаттын чени) 5,00 пайыз деңгээлинде калган. Пайыздык чендин чектери да сакталган: пайыздык чендин жогорку чеги («овернайт» кредиттери боюнча чен) – 6,25 пайыз деңгээлинде, төмөнкү чек («овернайт» депозиттери боюнча чен) – 0,25 пайызда калыптанган.

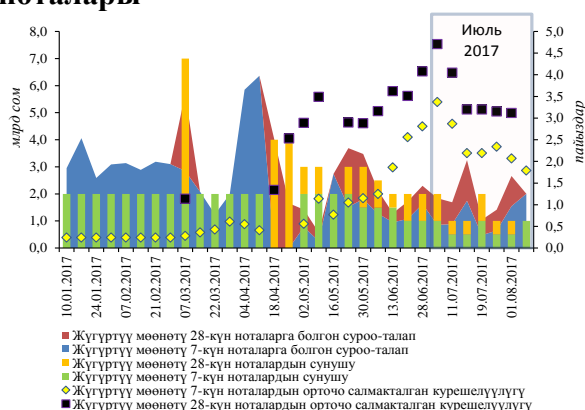
3.1.1 -график. Акча рыногунун чендери

Улуттук банктын акча-кредит саясатынын жеңилдетилген шарттарын сактап келиши аталган банк тарабынан белгиленген чекте акча рыногунун кыска мөөнөттүү пайыздык чендеринин өзгөрүшүн шарттаган. Бирок акча рыногунун чендери бир аз өзгөрүлмөлүүлүк менен мүнөздөлгөн, алар саясат ченине жакындашуу тенденциясына ээ болгон.

Отчеттук чейректө 28 күндүк ноталар боюнча орточо салмактанган кирешелүүлүк орточо 2,71 пайызды (2017-жылдын I чейрегинде – 1,14 пайыз), 7 күндүк ноталар боюнча – 1,16 пайызды (2017-жылдын I чейрегинде – 0,30 пайыз) түзгөн.

3.1.2-график. Улуттук банктын ноталары

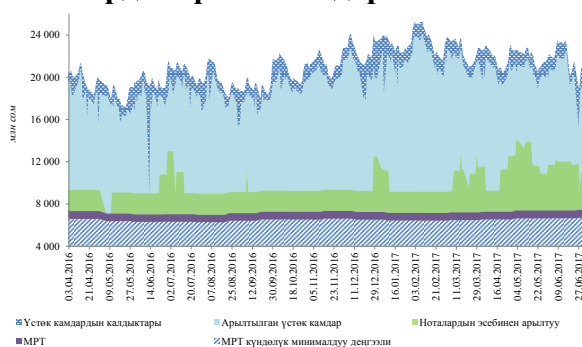
Эскертүү: бөлгөн бөлүгү 2017-жылдын III чейрегине тиешелүү

боюнча төлөнүүчү депозиттер жана мөөнөттүү депозиттер боюнча чендин төмөндөшү болгон. Мөөнөттүү депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен чейрек ичинде 0,13 п.п. төмөндөп, отчеттук чейректин акырында 9,54 пайыз өлчөмүндө калыптанган, талап боюнча төлөнүүчү депозиттер 0,18 п.п. 1,83 пайызга чейин төмөндөгөн.

Коммерциялык банктардын ликвиддүүлүгүнө тиешелүү жагдай

2017-жылдын II чейрегинде коммерциялык банктардын үстөк ликвиддүүлүгүнүн орточо күндүк көлөмү Улуттук банктын арылтуу боюнча операцияларын жүргүзгөнгө чейин 14,5 млрд сомду түзгөн, бул 2017-жылдын I чейрегине салыштырмалуу 1,5 млрд сомго аз, бирок өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 2,2 млрд сомго көп. Мында коммерциялык банктардын үстөк ликвиддүүлүгүнүн төмөндөшү чейректин акырында айрыкча июндун акыркы декадасында катталган, мында үстөк ликвиддүүлүгүнүн орточо күндүк көлөмү 13,1 млрд сомду түзгөн.

3.1.3-график. Коммерциялык банктардын үстөк камдары

бул өткөн отчеттук мезгилдеги көрсөткүчтөн 1,4 млрд сомго аз. Отчеттук чейректө Улуттук банктын ноталар эсебинен үстөк ликвиддүүлүктү абсорбациялоо көлөмү көбөйтүлгөн. Эгерде өтүп жаткан жылдын I чейрегинде ноталар эсебинен орточо 2,7 млрд сом абсорбацияланган болсо, ал эми II чейректө үстөк ликвиддүүлүктү алып салуунун орточо күндүк деңгээли 4,3 млрд сомду түзгөн.

Улуттук банк тарабынан акча-кредит саясатынын шарттарын жеңилдетүү боюнча көрүлгөн чаралар коммерциялык банктардын кредиттери боюнча пайыздык чендердин улантылып жаткан төмөндөшүн шарттаган. Коммерциялык банктардын жаңыдан берилген кредиттери боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен отчеттук жылдын I чейрегине салыштырмалуу II чейректө 1,02 п.п. төмөндөп, орточо 16,25 пайызды түзгөн.

Мындан тышкары, коммерциялык банктардын депозиттер ченинин төмөндөшү байкалган, негизинен ал талап

Банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүгүнүн сакталышы алкагында Улуттук банк тарабынан ноталар аукционун өткөрүү жана коммерциялык банктардын өз бош каражаттарын аталган банктын «овернайт» депозиттерине жайгаштыруу аркылуу үстөк ликвиддүүлүгүн абсорбациялоо боюнча операциялар жүргүзүлгөн.

2017-жылдын II чейреги ичинде күнүнө орточо алганда 13,1 млрд сом үстөк ликвиддүүлүк абсорбацияланган,

Улуттук банктын кредиттик саясаты

Улуттук банк экономиканын реалдуу секторун кредиттөөнү кеңейтүү жана экономиканын алгылыктуу өсүш арымын колдоо максатында, отчеттук мезгил ичинде кредиттик ресурстарды сунуштоо көлөмүн көбөйткөн: II чейректе экономикага 4,2 млрд сом жалпы көлөмүндө кредиттик ресурс сунуштаган, анын ичинде кредиттик аукциондордун алкагында коммерциялык банктарга 4,1 млрд сом берилген. Мындан тышкары, Кыргыз Республикасы тарабынан ЕАЭБ алкагында башка мамлекеттер менен биргеликте түзүлгөн эл аралык уюмдарга 23,0 млн сом өлчөмүндө кредит берилген.

Улуттук банктын валюта саясаты

Ички валюта рыногунда туруктуу жагдай орун алып турган. Чейрек башында улуттук валютаны бир аз бекемдөө динамикасы байкалган. Мындан улам, сомдун курсу өткөн чейректин орточо маанилерине дал келген. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде суроо-талаптан чет өлкө валютасына карата сунуштун бир аз артышынын алкагында, алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүн текшилөө максатында Улуттук банк ички валюта рыногунда чет өлкө валютасын сатып алуучу катары катышкан, анда сатып алуунун көлөмү 16,2 млн АКШ долларын түзгөн. Бүтүндөй чейрек ичинде алмашуу курс 0,5 пайызга төмөндөгөн.

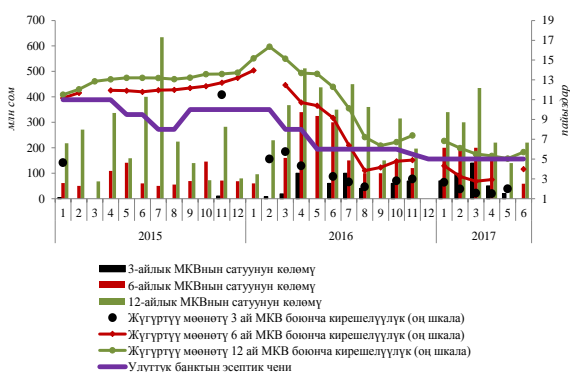
2017-жылдын II чейрегинде акча-кредит саясатынын чаралары

Улуттук банктын эсептик ченинин өлчөмү жөнүндө чечимдер кабыл алынган	Улуттук банктын эсептик ченинин өлчөмү тууралуу маселе 2017-жылдын 29-майында жана 27-июнунда эки жолу каралган. Анын жыйынтыгында эсептик чендин өлчөмүн 5,00 пайыз деңгээлинде өзгөрүүсүз калтыруу тууралуу чечим кабыл алынган. Пайыздык чек: «овернайт» кредиттери боюнча 6,25 пайыз, «овернайт» депозиттери боюнча – 0,25 пайыз деңгээлинде сакталып турган.
Кредиттик аукцион өткөрүү жөнүндө чечим кабыл алынган	Улуттук банк тарабынан банктарды кайра каржылоо максатында он жолу кредиттик аукциондор жарыяланган. Анын ичинен беш аукцион өткөрүлгөн. Кредиттик ресурстарды сунуштоонун жалпы көлөмү 15,0 млрд сомду, коммерциялык банктар тарабынан суроо-талап 4,5 млрд сомду түзгөн. Отчеттук мезгил ичинде коммерциялык банктар тарабынан 4,1 млрд сом тандалып алынган. Бул кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 5,02 пайызды түзгөн.
Улуттук банк Кыргыз Республикасы тарабынан ЕАЭБ алкагында башка мамлекеттер менен биргеликте түзүлгөн эл аралык уюмдарга кредит берген.	Берилген ресурстардын суммасы 23,0 млн сомду түзгөн.

3.2. Финансы рыногунун инструменттери

Мамлекеттик баалуу кагаздар рыногу

3.2.1-график. МКВларды сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

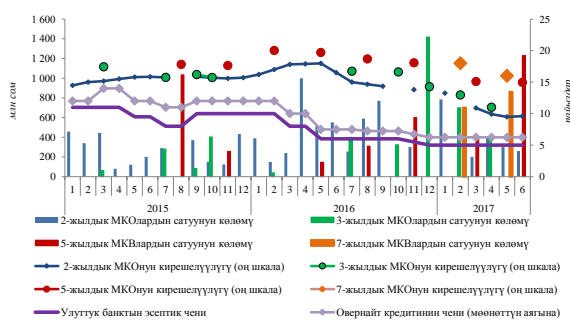

жайгаштыруунун жалпы көлөмү 64,6 пайызга, 858,5 млн сомго чейин төмөндөгөн.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде аукциондордо катышуучулардын жигердүүлүгүнүн төмөндөшү катталган. Анда катышуучулардын саны 17ден 10го чейин төмөндөгөн.

Банк тутумунда үстөк камдардын жогорку деңгээли бардык мөөнөттөгү МКВлардын кирешелүүлүгүнүн бара-бара төмөндөшүнө өбөлгө түзгөн. Ошентип, МКВлардын орточо алынган жалпы кирешелүүлүгү 2016-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 6,7 п.п., 4,3 пайызга чейин төмөндөгөн.

3.2.2-график. МКОлорду сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

түптөлгөн.

Сатуу көлөмүнүн жарыяланган эмиссия суммасынан артышы кошумча жайгаштырууларды шарттаган, алардын көлөмү кароого алынып жаткан мезгил ичинде 860,0 млн сомду түзгөн.

Катышуучулардын саны жалпысынан 11ден 13кө чейин бир аз көбөйгөн.

Мамлекеттик казына векселдери

2017-жылдын II чейрегинде мамлекеттик баалуу кагаздар рыногунда төмөнкү пайыздык чекке жакындаган мамлекеттик баалуу кагаздардын биринчилик рыногунда кирешелүүлүктүн төмөндөө тенденциясы байкалган.

2017-жылдын II чейрегинде, өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу жүгүртүү мөөнөтү 3 жана 6 ай болгон МКВларга суроо-талаптын төмөндөшү белгиленген. Ошентип, өткөрүлгөн аукциондордун жыйынтыгында

Мамлекеттик казына облигациялары

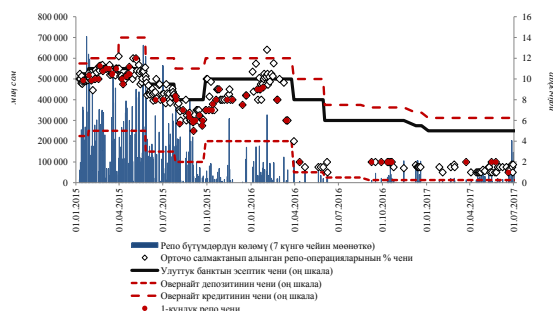
МКО рыногунда кирешелүүлүктүн бара-бара төмөндөшү байкалган.

2017-жылдын II чейрегинде бардык мөөнөттөр боюнча кирешелүүлүктүн акырындап төмөндөшү менен МКОнун¹ (кошумча жайгаштырууну эске алганда) жайгаштыруу көлөмүнүн артышы (56,1 пайызга, 3,5 млрд сомго чейин) улантылган, сунуштан МКОго карата суроо-талаптын артышын шарттаган. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде жалпы орточо алынган кирешелүүлүк 12,9 пайыз (-4,7 п.п) деңгээлинде

¹ Мамлекеттик карызды тескөөнүн 2016-2018-жылдарга каралган стратегиясынын алкагында

Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногу

3.2.3-график. Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда чендердин жана репо бүтүмдөрүнүн көлөмүнүн динамикасы

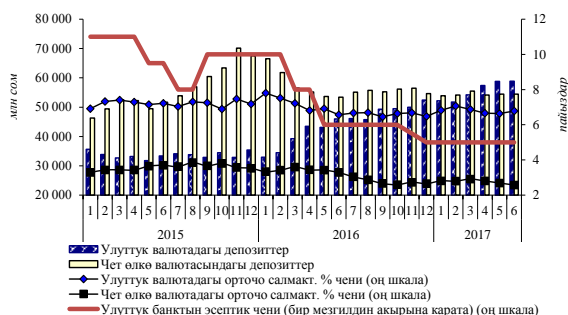
бүтүмдөр чейрек ичинде 7 күндүк кыска мөөнөттүү мүнөзгө ээ болгон (7 күндөн жогору бүтүмдөрдү эске алганда). Улуттук валютада бүтүмдөрдүн орточо мөөнөттүүлүгү 63 күндү түзгөн (кароого алынып жаткан мезгил ичинде бүтүмдөр мөөнөтү 7 күндөн 201 күнгө чейин өзгөрүлүп турган).

Мында рынок көлөмү 2016-жылдын II чейрегине салыштырганда өзгөргөн эмес. Алсак, стандарттык шарттарда берилген улуттук валютада кредиттердин жалпы көлөмү ички банктар аралык кредит рыногунда 176,0 млн сомду (-20,0 пайыз) түзгөн.

Кредиттик ресурстарга суроо-талаптын төмөн болушу алкагында рынок чендери да төмөндөө менен Улуттук банк тарабынан белгиленген пайыздык чектин төмөнкү чегине жакындаган. Ошентип, улуттук валютадагы кредиттер боюнча орточо чен 2017-жылдын II чейрегинде 3,1 пайыз (-4,7 п.п.), репо-операциялар боюнча – 1,5 пайыз (-0,1 п.п.) чегинде катталган.

Депозит рыногу

3.2.4-график. Коммерциялык банктардын депозиттеринин динамикасы

көбөйүүсүнүн эсебинен түптөлгөн. Ал эми чет өлкө валютасындагы депозиттер тескерисинче 0,4 пайызга сом эквивалентинде 54,5 млрд чейин төмөндөгөн. Жыл башынан тартып депозиттерди долларлаштыруу деңгээли (жыл башына карата эсептик ченди корректировкалоо менен) 5,2 п.п. 48,1 пайызга чейин төмөндөгөн.

2016-жылдын акырынан тартып жеңилдетилген акча-кредит саясатынын алкагында рыноктун бул сегменти калыбына келүүсү байкалган.

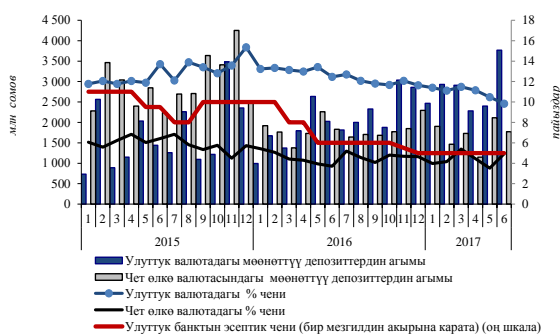
2016-жылдын акырынан тартып репо операциялары боюнча иш кайрадан улантылган, өткөн жылдын II чейрегиндеги көрсөткүчкө салыштырмалуу аталган кредиттер боюнча жайгаштыруу көлөмү 1,6 млрд сомду түзүү менен 41,8 пайызга жогорулаган.

Кароого алынып жаткан мезгилде банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда репо операциялары боюнча

2017-жылдын II чейрегинде депозиттер рыногунда улуттук валютада салымдардын агылып кирүүсүнүн басымдуулук кылуусу менен депозиттик базанын көбөйүү динамикасы сакталган.

Коммерциялык банктардын депозиттик базасынын көлөмү жыл башынан тартып 5,8 пайызга жогорулоо менен кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата 113,3 млрд сомду түзгөн, ал улуттук валютадагы депозиттердин 12,2 пайызга 58,8 млрд сомго чейин

3.2.5-график. Коммерциялык банктардын депозиттеринин динамикасы

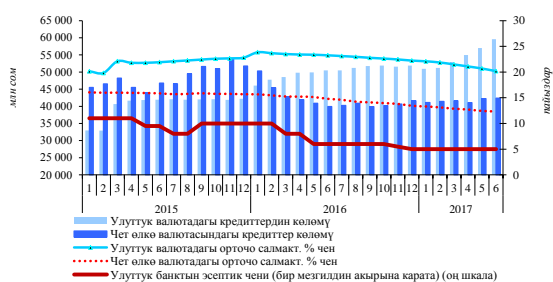

депозиттердин пайыздык чендери төмөндөшүн уланткан. Улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттер боюнча орточо салмактанган пайыздык чен кароого алынган мезгил аралыгында 10,48 пайызды (-2,47 п.п.) түзгөн, бул, бир айга чейинки депозиттерден тышкары мөөнөттүүлүк боюнча бардык чендердин төмөндөшүнүн эсебинен түптөлгөн. Алсак, улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттер агымы боюнча дюрация II чейректе 2016-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 0,2 айга, 1,6 айга чейин жогорулаган. Ал эми чет өлкө валютасындагы мөөнөттүү депозиттер боюнча орточо салмактанган чен 4,30 пайызды (+0,32 п.п.) түзгөн, бул 3 айдан 6 айга чейинки депозиттерге чендердин өсүшүнүн эсебинен камсыздалган. Кароого алынган мезгил ичинде чет өлкө валютасындагы мөөнөттүү депозиттер агымы боюнча дюрация 1,4 ай (-0,2 ай) чегинде катталган.

Улуттук валютадагы депозиттер агымы чет өлкө валютасындагы депозиттер агымынан 39,0 пайызга артып, 72,8 млрд сомду түзгөн, ал эми чет өлкө валютасындагы депозиттер агымы 52,4 млрд сом чегинде катталган.

Кароого алынган жылдын II чейрегинде улуттук валютада жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча орточо салмактанган пайыздык чен 2,71 пайызды (2016-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда +0,09 п.п.), ал эми чет өлкө валютасындагы аманаттар боюнча – 0,59 пайыз (-0,05 п.п.) түздү. Мында улуттук валютадагы мөөнөттүү

3.2.6-график. Бир мезгилдин акырына карата коммерциялык банктардын кредиттик карызынын динамикасы

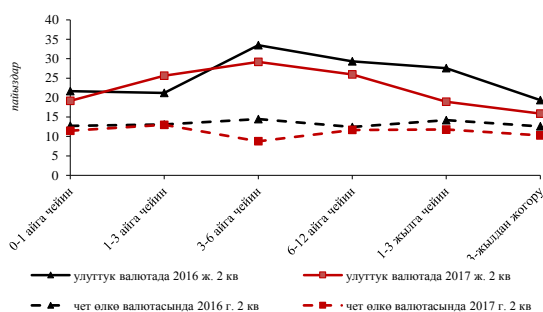

Кредит рыногу

Банк тутумунда депозиттер көлөмүнүн өсүшүнүн алкагында калдыктар боюнча сыяктуу эле, агымдар боюнча да улуттук валютада насыя берүү көлөмү кыйла өсүп, кредит портфелинин жогорулоосу байкалган. Улуттук валютада кредиттөөнүн өсүшү бардык секторлордо жаңыдан берилген кредиттер боюнча пайыздык чендердин төмөндөөсү катталган.

Кароого алынган мезгилдин акырына карата коммерциялык банктардын кредит портфелинин көлөмү жыл башынан тартып 9,0 пайызга көбөйүү менен 102,0 млрд сомду түзгөн, бул улуттук валютада – 59,6 млрд сомду түзүү менен 14,8 пайызга өсүшүнөн улам шартталган. Жыл башынан бери чет өлкө валютасындагы кредит портфелинин көлөмү 1,8 пайызга өсүп, 42,4 млрд сом чегинде түптөлгөн. Кредиттердин долларлашуусу жыл башынан тартып 2,9 п.п. төмөндөп, кароого алынган мезгилдин акырына 41,6 пайыз чегинде калыптанган.

3.2.7-график. Улуттук жана чет өлкө валюталарындагы жаңы кредиттер боюнча мөөнөттүүлүк категориялары боюнча чендер

Депозит базасынын жана кредит портфелинин көбөйүшүнүн натыйжасында улуттук валютада сыяктуу эле, чет өлкө валютасында берилген кредиттер агымынын өсүшү белгиленген. Улуттук валюта жаңыдан берилген кредиттер 2017-жылдын II чейрегинде өткөн жылдын ушул эле мезгили ичинде катталган көрсөткүчкө салыштырганда 4,5 пайызга жогорулоо менен 19,9 млрд сомду түзгөн, ал эми чет өлкө валютасында бул көрсөткүч сом эквивалентинде 9,8 млрдды түзгөн (+7,2 пайыз).

Улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган чен 2016-жылдагы тиешелүү көрсөткүчкө караганда 7,14 п.п. төмөндөп, 19,22 пайыз чегинде калыптанган, ал эми чет өлкө валютасында - 2,68 пайыздык пунктка, 10,21 пайызга чейин төмөндөгөн.

Кароого алынган мезгил ичинде кредит портфелинин сапаттык мүнөздөмөсүнүн бир аз жакшыруусу байкалган. Алсак, кароого алынган мезгилдин акырына кредит портфелиндеги мөөнөтү өткөрүлгөн насыялардын үлүшү 2,6 пайызды (жыл башынан тарта -0,3 п.п.), ал эми пролонгацияланган кредиттердин үлүшү – жыл башынан бери 0,5 пайыздык пунктка төмөндөп, 4,4 пайызды түзгөн.

3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы

3.3.1-график. Өкмөттүн жана Улуттук банктын операцияларынын акча базасынын өзгөрүүсүнө салымы

Акча базасы

2017-жылдын II чейрегинде акча базасынын жылдык өсүш арымы салыштырмалуу жогору түптөлгөн (орточо алганда 20,9 пайыз деңгээлинде), бул өткөн жылдардагы маанилерден 4,4 пайыздык пунктка жогору. Өтүп жаткан жылдын II чейрегинде акча базасынын көбөйүшүнө Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн сыяктуу эле, Улуттук банктын операциялары да таасирин тийгизген. Өкмөттүн операцияларын кароого алсак, акча базасынын артышына Өкмөттүн

чыгашаларынын анын кирешееринен артышы өз таасирин тийгизген. 2017-жылдын II чейреги ичинде акча базасы 13,3 пайызга өскөн, мында өкмөттүн операцияларынын акча базасынын өсүшүнө салымы +4,0 п.п. (3,2 млрд сом), Улуттук банктын операцияларынын салымы +9,3 п.п. (7,6 млрд сомду) түзгөн. Июнь айында акча базасынын жылдык өсүш арымы 21,8 пайыз чегинде калыптанган.

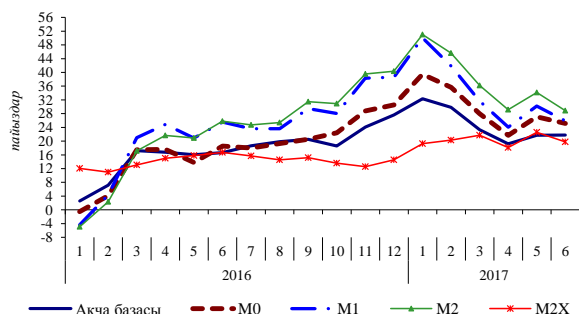
Акча базасынын түзүмүндө олуттуу өзгөрүүлөр катталган эмес. Кароого алынган мезгил аралыгында акча базасынын түзүмүндө башка депозиттик корпорациялардын камдарынын салыштырма салмагы 10,3 пайызды түзгөн, ал эми жүгүртүүдөгү акча үлүшү 89,7 пайыз чегинде катталган (2017-жылдын I чейрегинин акырына тиешелүүлүгүнө жараша - 11,0 пайыз жана 89,0 пайыз).

Акча топтомдору

Бүтүндөй алганда, отчеттук чейрек ичинде бардык акча топтомдорунун өсүш динамикасы уланган, ал негизинен банктардан тышкаркы акчанын өсүшү менен аныкталган. Акча топтомдорунун жылдык өсүш арымы да өткөн жылдардагы көрсөткүчтөрдөн жогору катталган. Отчеттук чейрек ичинде банктардан тышкаркы акчалар 13,2 пайызга көбөйгөн, ал эми өткөн чейректе бул көрсөткүч 2,4 пайызга төмөндөгөн эле. Кароого алынган мезгилде акча топтомунун (M1) өсүшү 12,6 пайызды түзгөн. Бул топтомдун өзгөрүшүнө, банктардан тышкаркы

акча көлөмүнөн тышкары, улуттук валютадагы которулма депозиттер көлөмүнүн 11,1 пайызга көбөйүүсү таасирин тийгизген.

3.3.2-график. Акча топтомдорунун номиналдуу өсүш арымы (жылдык мааниде)

M2 акча топтомунун артышы II чейректе 10,5 пайызды түзгөн. Мында, акча топтомдору арасында эң аз өсүш M2X акча топтомунун көрсөткүчү боюнча байкалган, ал чейрек ичинде 6,6 пайызга көбөйүү менен 2017-жылдын июнь айынын акырына 175,8 млрд сомду түзгөн. 2017-жылдын июнь айында акча топтомдорунун өсүш арымы өткөн жылдагы көрсөткүчтөрдөн жогору катталып, M1 боюнча – 25,9 пайыз, M2 – 28,8 пайыз, M2X – 19,8 пайыз чегинде катталган.

Отчеттук чейрек ичинде экономикага кредиттин жалпы көлөмү¹ 7,9 пайызга өсүп, тиешелүү мезгилдин акырына 104,1 млрд сомду түзгөн, бул эң башкысы, улуттук валютадагы кредиттердин 12,4 пайызга (өсүшкө салым +7,03 п.п.), ал эми чет өлкө валютасында 2,1 пайызга (салым +0,92 п.п.) өсүшүнүн эсебинен түптөлгөн. Экономикага кредиттин жылдык өсүшү 12,7 пайызды түзгөн, алмашуу курсунун өзгөрүшүн эске албаганда ал 11,9 пайызга жогорулаган.

¹ Өкмөттүн жана резидент эместердин кредиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелердин кредиттери.

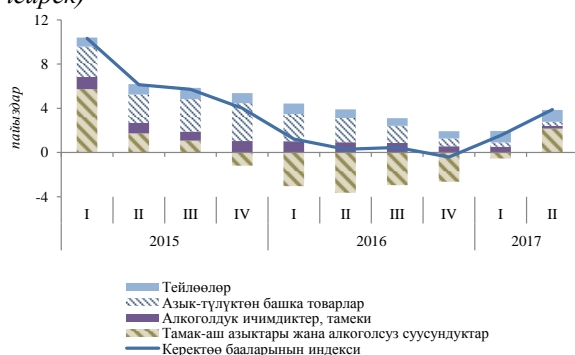
4-глава. Инфляция динамикасы

2017-жылдын экинчи чейреги ичинде инфляция 4 пайызга жакын деңгээлде түптөлгөн. 2016-жылдан тарта инфляциянын базалык компоненттери 7-8 пайыздан акырындык менен төмөндөп, байкоого алынып жаткан мезгил ичинде 4-5 пайызга жакын деңгээлде белгиленген. Азык-түлүк инфляциясы тескерисинче, 2015-жылдын 4-чейрегинен тартып терс чекте болгон жана байкоого алынып жаткан мезгил ичинде 4,7 пайызга чейин жогорулаган. Бул категориялардын ичинен негизги товардык топторго баанын өсүшү айрым товарлардын ар кандай сунуш динамикасынын натыйжасында бирдей болгон эмес.

4.1. Керектөө баа индекси

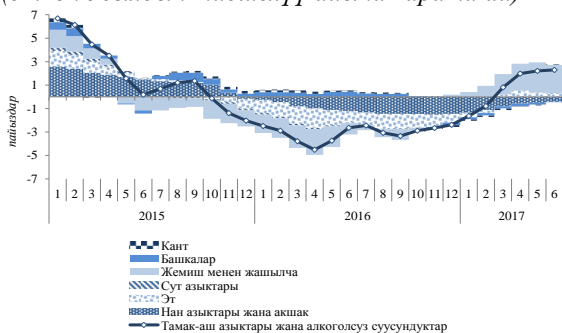
4.1.1-график. КБИнин түзүмүнүн динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

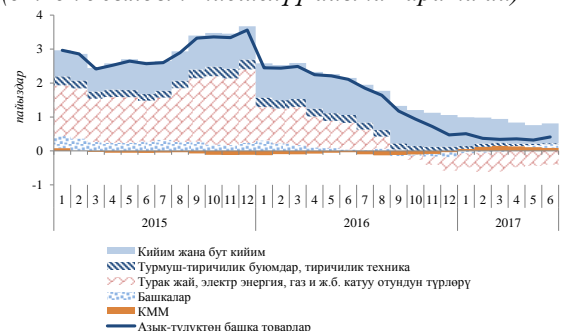
4.1.2-график. Жылдык керектөө баа индексиндеги азык-түлүккө баалар салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

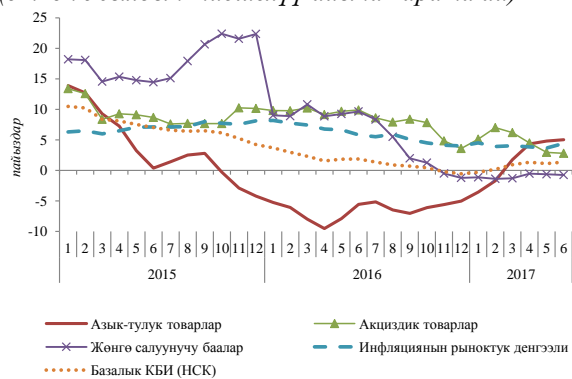
4.1.3-график. Жылдык КБИдеги азык-түлүктөн башка товарларга баалар салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

4.1.4-график. Товарлар топтору боюнча керектөө баа индексинин динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

орточо маанилерге салыштырганда жогору болгон эмес. Төмөн суроо-талап, инфляциялык күтүүлөрдүн төмөндөшү жана негизги чет өлкө валюталарынын туруктуу курсу сыяктуу негизги факторлордон тышкары, бул топтогу инфляцияга чектөөчү таасирди 2016-2017-жылдардын күз-кыш мезгилде көмүрдүн сакталып жаткан жогорку сунуш таасири жана 2017-жылы электр энергиясына тарифтердин нөлдүк өсүшү тийгизген.

Тамеки продукциясы жыл башындагы акциздик чендердин жогорулашынан улам кыйла кымбаттаган.

Акы төлөнүүчү кызматтарга баанын өсүшү өтүп жаткан жылдын II чейрегиндеги 7,1 пайызга жеткен жана ал эң башкысы, байланыш кызматтарына тарифтердин жогорулашы менен колдоого алынып келген.

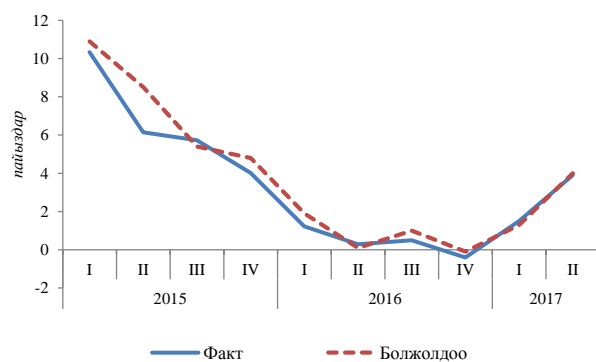
Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан эсептелинген базалык инфляциянын көрсөткүчү I чейректе 0,3 пайыздан тартып жогорулап, 1,3 пайызды түзгөн.

Акы төлөнүүчү кызматтарга баанын

4.2. Болжолдоону факт менен салыштыруу

4.2.1-график. КБИнин айкын жана болжолдуу мааниси

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Айкын инфляция болжолдоодон бир аз айырмаланып турган. Улуттук банктын болжолдоосуна ылайык 2017-жылдын II чейрегинде инфляция 4,0 пайыз деңгээлде күтүлгөн, ал эми айкын инфляция 3,9 пайыз чегинде катталган. Мөмө-жемиш продукциясына карата баанын сезондук төмөндөшү болжолдогондон да кеч башталган, ал болжолдоого салыштырганда айкын инфляцияга жогорулатуу таасирин тийгизген. Экинчи жагынан алганда, бул баага болгон төмөн суроо-талаптын таасири менен компенсацияланган.

5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо

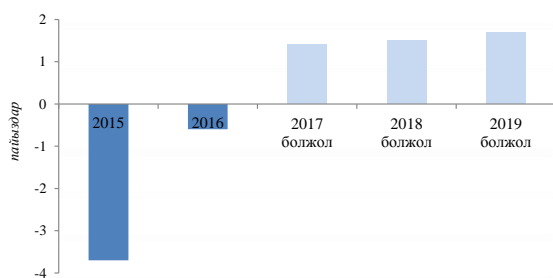
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө болжолдоолор

5.1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн өнүгүүсүн болжолдоо

Россия

5.1.1.1-график. Россия ИДӨсүнүн реалдуу өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги

Россия экономикасынын өсүш арымдарын болжолдоо көбөйүү жагына корректировкаланган: 2017-жылы ИДӨ 1,4 пайыз деңгээлде күтүлүүдө. Экономикалык өсүшкө мунайга болгон кыйла туруктуу баа жана финансылык шарттардын жакшыруусу өбөлгө түзөт. Калктын айкын эмгек акысынын жана кирешесинин болжолдонуп жаткан көбөйүшүнүн алкагында керектөө суроо-талабынан калыбына келиши өлкө ИДӨсүнүн өсүшүнө олуттуу колдоо көрсөтүүсү күтүлүүдө. Акча-кредит

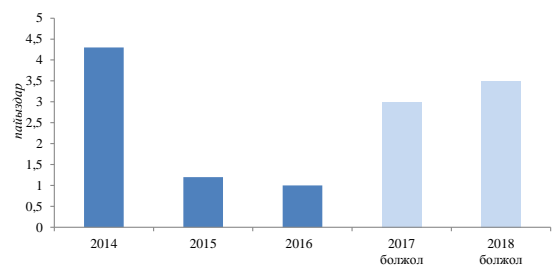
саясатынын акырындык менен жеңилдетүү жана инвесторлордун ишенимин бекемдөө негизги капиталган инвестициялар динамикасына алгылыктуу таасир этет.

Керектөө баа индексинин июнь айында өсүшү Россия Банкынын күтүүлөрүнөн жогору түптөлгөндүгүнө карабастан, I чейректе баанын төмөн өсүш арымы жана август айында болжолдонуп жаткан дефляция Россия Банкынын 2017-жылы инфляцияны 4,0 пайыз чегинде болжолдоого мүмкүн кылат.

Казакстан

5.1.1.2-график. Казакстандын ИДӨсүнүн реалдуу өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиг, эл аралык финансы институттар

Казакстан экономикасынын 2017-2018-жылдарга каралган өнүгүшү боюнча болжолдоолор 2017-жылдын биринчи жарым жылдыгы үчүн айкын маалыматтардын күтүлгөндөн да кыйла жогору болгондугунан улам жакшырган. Өлкө экономикасынын өсүшү 2017-жылы 3,0 пайызга чейин (буга чейин күтүлүп жаткан 2,6 пайыздын ордуна), 2018-жылы 3,5 пайыз деңгээлде (буга чейин 3,0 пайыз деңгээлде күтүлгөн) корректировкаланган. 2017-жылдын экинчи жарым жылдыгында Казакстан Республикасынын МНЭ

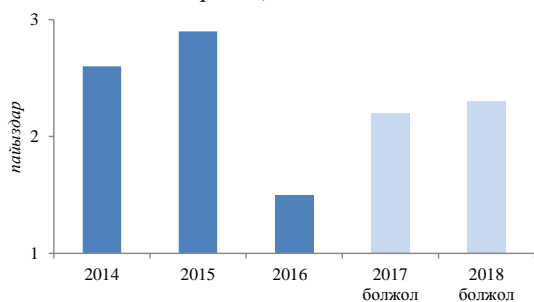
башчысынын пикири боюнча, өлкө экономикасы тышкы факторлордун белгисиздиги жана 2016-жылдын тиешелүү мезгилинин төмөн базасынын экономиканын өсүшүнө таасиринин жокко чыгарылышы шартында өнүгөт. Муну менен бирге эле, Казакстан экономикасынын 2017-2018-жылдарда өсүшү айкын эмгек акынын өсүшүнүн, экономиканы колдоо жана диверсификациялоонун мамлекеттик программаларды жүзөгө ашыруунун алкагында негизги капиталга инвестициялардын өсүшүнүн, ошондой эле минералдык ресурстарды казып алуу жана өндүрүү көлөмүнүн өсүшүнүн алкагында ички керектөөнүн өсүшүнүн эсебинен камсыздалат. Мында, ички суроо-талаптын кеңейишинин натыйжасында керектөө жана инвестициялык товарлардын импортунун көбөйүшү ИДӨ өсүшүн ооздуктоочу факторунан болот.

2017-жылы алгылыксыз баа таасирлери жок болгон шартта, анын ичинде 2016-жылдын жогорку базасынан улам инфляциянын басаңдашы тенденциясы болжолдонууда: инфляция 6,0-8,0 пайыз чегинде болору жана 2017-жылдын акырына карата инфляция орточо жыл ичинде 7,5 пайызга жакынды түзөрү күтүлүүдө. 2018-жылы инфляция 5-7 пайыз максаттуу чекке акырындык менен жакындашы күтүлүүдө.

АКШ

5.1.1.3-график. АКШ ИДӨсүнүн реалдуу өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги

жана саясат курсуна жараша ИДӨнүн өсүш арымдары болжолдоодон жогору сыяктуу эле, андан төмөн да түптөлүшү мүмкүн. Эмгек рыногунда жагдайдын жакшыруусу жеке керектөөнү колдоого алат.

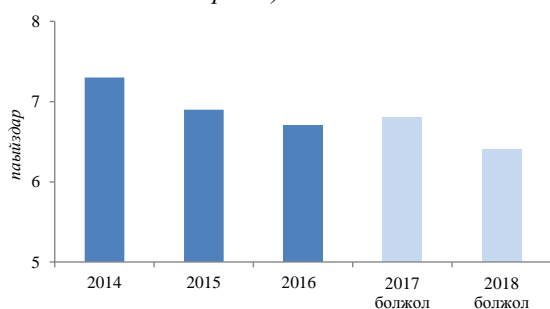
Аналитикалык институттар экономиканын басаңдоо тенденциясы убактылуу көрүнүш жана орто мөөнөттүк мезгилде АКШда орун алган инфляция эки пайыздан жогору көтөрүлөрү болжолдонууда.

Орто мөөнөттүк келечекте АКШ экономикасынын орточо өсүшү улана тургандыгы болжолдонууда. 2017-жылга карата өсүштү болжолдоо 2,2 пайыз деңгээлде калган, 2018-жылга болжолдоо 2,3 пайызга чейин төмөндөтүлгөн, анткени өлкө бийлигинин фискалдык экспансия боюнча пландарын ишке ашыруу эксперттердин пикири боюнча буга чейинкиге караганда ыктымалдуулугу кыйла аз болжолдонууда. АКШнын экономикалык саясаты ИДӨнүн өсүш келечеги үчүн аныксыздыкты камтыйт

Кытай

5.1.1.4-график. Кытай ИДӨсүнүн реалдуу өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: Кытай Эл Республикасынын Улуттук банк статистика бюросу, «Блумберг» маалымат агенттиги

басаңдоо тенденциясы өлкө бийлигинин ички керектөөгө негизделген өнүгүүнүн кыйла туруктуу моделине өтүү боюнча реформаларды өткөрүү менен коштолот. Финансылык тобокелдиктерди төмөндөтүү жана экономикадагы дисбаланстарды четтетүү боюнча регулятивдик чаралар да экономикалык өсүштүн басаңдашына өбөлгө түзөт.

Аналитиктердин күтүүлөрүнө ылайык, 2017-жылдын биринчи жарым жылдыгында болжолдонгондон да кыйла төмөн инфляция убактылуу болот жана жакынкы чейректер ичинде инфляция болжол менен эки пайызга чейин калыбына келет. 2017-жыл жыйынтыгы боюнча орточо жылдык инфляция 1,7 пайызды түзөт, ал эми 2018-жылы ал 2,2 пайызга жакын деңгээлде калыптанат.

Болжолдоонун жакшыруусуна карабастан, орто мөөнөттүк келечекте Кытай экономикасынын басаңдашы уланат. Биринчи жарым жылдыкта экономиканын ишенимдүү өсүшүн эске алуу менен аналитикалык институттар Кытай ИДӨсүнүн өсүшү боюнча болжолдоолорду жогорулоо жагына кайра карап чыккан. 2017-жылы ИДӨнүн өсүшү 6,8 пайыз деңгээлде күтүлүүдө, бул 2016-жылдагы 6,7 пайызга караганда бир аз жогору, ал эми 2018-жылы 6,4 пайыз деңгээлинде күтүлүүдө. Кытай Эл Республикасынын экономикасынын

5.2. Орто мөөнөткө болжолдоолор

2017-жылдын II чейрегине карата тышкы шарттардын жана ички конъюнктуранын өнүгүшү тууралуу болжолдоолор Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын май айындагы отурумунда бекитилген базалык сценарийге көбүрөөк деңгээлде дал келген.

Алсак, мунай заттар рыногунда олуттуу деле өзгөрүүлөр байкалган эмес жана орточо баа баррелине 50 АКШ долларынан жогору деңгээлде өзгөрүлүп турган. Баа берүүлөргө ылайык жакынкы келечекте дүйнөлүк мунай рыногунда туруктуулук сакталат, мында мунайга дүйнөлүк баанын бир аз төмөндөтүүчү трендди эске алуу менен 2017-жылы мунайга орточо бааны болжолдоо баррелине 54 АКШ долларынан 51 АКШ долларына чейин төмөндөө тарабына бир аз корректировкаланган.

2017-жылдын II чейрегинде дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунун динамикасы бүтүндөй алганда туруктуу деңгээлде сакталган, ФАО азык-түлүк товарларынын баа индекси өтүп жаткан жылдын апрель-июнь айларында 170 пункттан 175 пунктка чейин өскөн, бирок өтүп жаткан жыл башынан бери өзгөрүү диапазонунда калган.

Кыргызстандын соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрүндөгү экономикалык жигердүүлүктүн калыбына келиши боюнча оптимизмдин өсүшү бул өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүү болжолдоолорун жакшыруу жагына корректировкалоого мүмкүн кылган. Ушундан улам орто мөөнөттүк мезгил ичинде акча которуулардын агылып кирүүсүнүн өсүшү күтүлүүдө.

Дүйнөлүк экономиканын туруктуу өнүгүүсүн жана дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторундагы таасирлердин жоктугун эске алуу менен макроэкономикалык болжолдоонун тышкы параметрлери бүтүндөй алганда өзгөргөн эмес. Кыргызстандын экономикасынын шартында тышкы сектордун параметрлери иштелип жаткан болжолдоолордо негизги болжолдоо болуп саналат. Тышкы сектордун параметрлери дүйнөлүк изилдөө агенттиктеринин/институттардын, өлкөлөрдүн расмий органдарынын болжолдоолорунун, эксперттик баа берүүлөрүнүн негизинде берилген.

Мунайга баа динамикасы соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн орто мөөнөттүк мезгилде макроэкономикалык параметрлер сценарийин жана болжолдоолорун аныктайт, бул өлкөгө экспорттон жана акча каражаттарынын келип түшүүсүнөн капитал агымынын көлөмүнө, алмашуу курсунун динамикасына жана ички суроо-талапка олуттуу таасирин тийгизет.

Орто мөөнөттүк мезгилде акча-кредит саясатынын максаттуу багытына жетишүүгө тариф жана салык саясаттары олуттуу таасир тийгизет.

Базалык сценарийде 2017-жылы дүйнөлүк товардык-чийки зат рыногунда учурдагы тенденциялардын уланышы жана 2018-жылы баанын өсүшүнө тенденциянын башталышы болжолдонууда. 2017-жылы Brent сортундагы мунайга орточо баа баррелине болжолу менен 51 АКШ доллары чегинде өзгөрүп турат.

2017-жылы азык-түлүк рыногунда (ФАО индекси) туруктуулук сакталып, тар диапазондо өзгөрүүсүн улантат. 2018-жылы азык-түлүккө баа туруктуу сакталат, бирок азык-түлүк рыногунун инфляциялык потенциалы өтүп жаткан жылга салыштырганда өсөт. ФАО индекси 2017-жылы орточо алганда 177,0 пунктка жакынды түзөт, 2018-жылы ал 182,0 пункт деңгээлинде күтүлүүдө. Дан эгиндери рыногунда суроо-талап менен сунуштун күтүлүп жаткан катышы жана 2017-2018-маркетинг жылы түшүмдүүлүк боюнча учурдагы болжолдоолорду эске алуу менен дүйнөлүк дан рыногунда баа деңгээлинин бир аз өсүшү күтүлүүдө, мында рынокто орун алган жалпы жагдай туруктуу калыптанат.

Түзүмдүк чектөөлөр сакталып тургандыгына жана “санкциялык” басымдын күчөтүлүшүнө карабастан, 2017-жылы Россия экономикасы өсүшкө ээ болот, ал жыл жыйынтыгында 1,4 пайызды түзөт. Инфляция арымы басаңдоосун улантууда жана ал эгерде тышкы терс таасирлер орун албаса, жыл ичинде орточо алганда 4,0 пайызды

түзөт. Казакстанда 2017-жылы ИДӨнүн болжолу менен 3,0 пайызга жогорулоосу жана бара-бара инфляция арымынын 7,5 пайызга чейин басандоосу күтүлүүдө.

Ошентип, тышкы чөйрөдөгү жагдайга баа берүүлөр ички баа деңгээлине нейтралдуу таасир тийгендигин тастыктоодо.

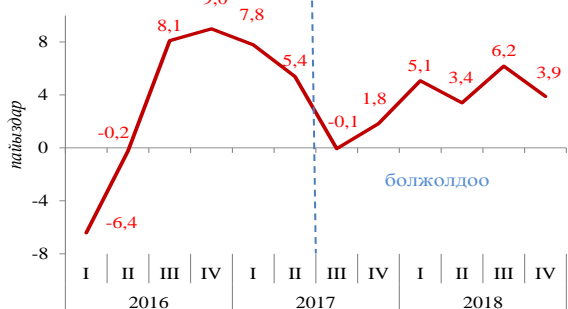
Орто мөөнөттүк мезгил ичинде бюджет-салык саясаты бөлүгүндө белгисиздик сакталып турат. “2017-жылга республикалык бюджет жана 2018-2019-жылдарга болжолдоолор жөнүндө” мыйзам долбоорунда бара-бара бюджеттик консолидациялоо каралган.

2017-жылы тышкы чөйрөнүн жана ички шарттардын өнүгүүсүнө баа берүүнү эске алсак, орто мөөнөттүк мезгилде инфляция 5-7 пайыздык таргеттин төмөнкү чегине ык коет. Инфляциянын негизги драйверлери катары дүйнөдө жана региондо азыктүлүккө жана энергопродукцияларына баанын, ошондой эле чогуу алгандагы суроо-талабынын бара-бара калыбына келиши күтүлүүдө. Мындан тышкары, инфляциялык инерция бюджет-салык саясатынын чаралары, калктын айкын кирешесин жогорулатуу, анын ичинде өсүп жаткан акча которуунун эсебинен жана калктын туруктуу инфляциялык күтүүлөрү менен шартталат.

2017-жылы Кыргызстан экономикасынын реалдуу сектору орто деңгээлде өсүшү күтүлүүдө. ИДӨнүн ажырымы терс түптөлүп, 2017-жыл ичинде дефляциялык таасир тийгизүүнү улантат.

5.2.1-график. Реалдуу ИДӨнү болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

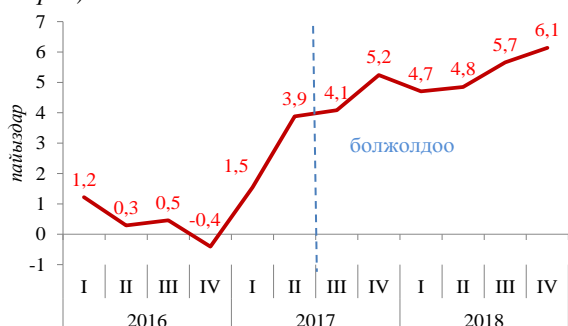
2017-жыл жыйынтыгы боюнча ИДӨнүн реалдуу өсүшү 3,1 пайызга жакынды түзөт, “Кумтөрдү” эске албаганда өсүш 3,7 пайызга жакын түптөлөт. “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканаларында өндүрүш көлөмүнүн өсүшү 2016-жылдагы көрсөткүчтөн төмөн калыптанат. Секторлор боюнча алып караганда экономикалык өсүшкө айыл чарба сектору (мал чарбачылыгы жана өсүмдүк өстүрүүнүн эсебинен) жана соода жүргүзүү, курулуш секторлору өбөлгө түзөт.

2018-жылы реалдуу ИДӨнүн өсүш арымы 4,6 пайыз чегинде калыптанат, “Кумтөрдү” эске албаганда өсүш 5,1 пайызга жакынды түзөт.

Базалык сценарийге ылайык, инфляция орто мөөнөттүк мезгил аралыгында 5-7 пайыздык максаттуу диапазондун төмөн чегине жетет. 2017-жыл жыйынтыгы боюнча инфляциянын деңгээли (бир мезгилге карата) 3,4 пайызга жетет (2017-жылдын декабрь айы/2016 жылдын декабрына карата – болжолу менен 5,0 пайыз). 2018-жылы инфляциянын орточо мааниси 5,3 пайызга жакынды түзөт.

5.2.2-график. Инфляцияны болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

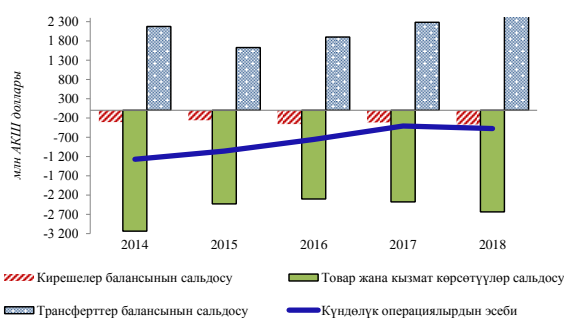

Учурдагы болжолдуу сессиянын алкагында инфляциянын төмөндөөгө ык койгон динамикасынын жогорулоосу боюнча күтүүлөр сакталууда. Өсүп жаткан чогуу алгандагы суроо-талап тарабынан жана дүйнөлүк товардык рынокторунда баанын бир өсүшү боюнча күтүүлөрдөн улам инфляциялык басымдын өсүшүн эске алуу менен орто мөөнөттүк келечекте баа динамикасы өсүштү көрсөтүп, инфляциянын максаттуу маанилерине (5-7 пайыз) ык коет.

2017-2018-жылдарга төлөм теңдемине болжолдоолор¹.

Айкын мезгил ичинде төлөм теңдеминин көрсөткүчтөрүнүн динамикасы жана алтынды казып алуу болжолдоосунун өзгөрүүсү өткөн болжолдоого салыштырганда 2017-жылга тышкы сектор боюнча көрсөткүчтөрдү кайра карап чыгууга шарт түзгөн. Күндөлүк эсеп жыл акырына карата ИДӨгө карата 5,8 пайызга чейин төмөндөйт экендиги күтүлүүдө. Мындай тенденция импортко караганда экспорттун алдыга оозгон өсүшү, ошондой эле эмгек мигранттарынын акча которууларынын агылып кирүүсүнүн өсүшү менен аныкталат.

5.2.3-график. Күндөлүк операциялар эсеби боюнча болжолдуу маалыматтар
(млн АКШ доллары)

“Центерра Голд Компани” тоо-кен компаниясынын акыркы жарыялаган пресс-релизине ылайык, 2017-жылга карата алтынды казып алууну болжолдоо кайра каралып чыккан, ушуга байланыштуу Улуттук банк экспортту болжолдоону 7,7 пайызга чейин өсүш жагына коррективкалаган. Ошол эле учурда жергиликтүү продукцияга тышкы суроо-талаптын калыбына келиши, ошондой эле ЕАЭБдин алкагында соода жүргүзүү шарттарына бара-бара ыңгайлашуу (анын ичинде тарифтик эмес тоскоолдуктарды

алып салуу) таасири астында алтынды эске албаганда, экспорт көлөмүнүн өсүшү 17,0 пайыз деңгээлинде түптөлөт.

Ички суроо-талаптын калыбына келиши өлкө импортунун динамикасына негизги таасирди тийгизет, анын өсүшү 5,1 пайыз деңгээлинде күтүлүүдө. Энергия продукцияларын эске албаганда, импортту болжолдоо 4,6 пайыз деңгээлинде күтүлүүдө. ОПЕК өлкөлөрүнүн ортосунда жана андан тышкары мунайды казып алууну чектөө жөнүндө келишимди пролонгациялоого байланыштуу мунай заттарына дүйнөлүк баалардын 2016-жылдын деңгээлинен жогору күтүлүүчү сакталышы мунай заттардын нарктык көлөмүнүн өсүшүнө алып келет.

Жеке трансферттердин айкын мезгил ичинде таза агылып кирүүсүнүн өсүшү болжолдонгондон да жогору түптөлгөн, буга байланыштуу 2017-жылы көрсөткүчтүн болжолдуу өсүшү 20,1 пайызга чейин көбөйтүлгөн. Мындай тенденция Россия жана Казакстан экономикаларынын өсүш арымдарынын калыбына келиши, алардын валюта рыногунда туруктуулугу жана барган өлкөдө эмгек мигранттардын шарттарынын жакшыруусу менен аныкталат, мунун аркасында өлкөгө акча которуулардын көбөйүшү күтүлүүдө.

¹ Болжолдоо Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен түзүлгөн

5.2.4-график. Капитал менен ишке ашырылган операциялар эсеби жана финансылык эсеп боюнча болжолдуу маалыматтар

(млн АКШ доллары)

2017-жылы капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсү 2016-жылдын деңгээлинен төмөн түптөлүшү күтүлүүдө. 2017-жылы эсеп көрсөткүчтөрүнүн динамикасына Кыргыз Республикасынын 2017-жылдагы Россия Федерациясынын алдындагы 240,0 млн АКШ доллар өлчөмүндөгү карызын бир жолку эсептен чыгаруу суммасы таасир этет. Финансылык эсеп боюнча капиталдын агылып кирүүсү негизинен, “тике инвестициялар” статьясы боюнча күтүлүүдө. “Башка

инвестициялар” статьясы боюнча сальдо россия кредитин эсептеп чыгаруудан улам, мамлекеттик сектордун чет өлкө милдеттенмелеринин кыскарышын таасири астында терс калыптанат. Жаңы кредиттердин агылып кирүүсүнүн өсүшү менен бирге эле, мурда тартылган кредиттер боюнча төлөмдөрдүн төмөндөшү, күтүлгөндөй эле, 2016-жылга караганда жеке сектордун кредиттери боюнча таза агылып кирүүсүнүн төмөндөшүнө алып келет.

Ошентип, күндөлүк эсеп тартыштыгынын болжолдонуучу деңгээли, аны капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсүнүн эсебинен каржылоо жана эл аралык камдык активдердин күтүлүүчү деңгээли төлөм теңдеминин 101,5 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң сальдодо түптөлүшүн шарттайт. Мында, келечекте импорттолуучу товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн эл аралык камдык активдердин¹ ордун жабуу критерийи импорттун 4,2 ай деңгээлинде болжолдонууда.

2017-жылы экономикалык жагдайдын өнүгүү тенденциялары 2018-жылы да экономиканын туруктуу калыбына келишине ыңгайлуу өбөлгөлөрдү түзөт. Бирок, 2017-жылы төлөм теңдеминин көрсөткүчтөрүнүн кайра каралып чыккан болжолдоолору 2018-жылы тышкы сектордун өнүгүү тенденциясына коррективкалаочу таасир эткен. Күндөлүк трансферттердин алгылыктуу динамикасынын сакталып турушу, импорт менен экспорттун буга чейинки болжолдоого салыштырганда бир аз өсүшү күндөлүк операциялар эсебинин ИДӨгө карата 6,4 пайыз өлчөмүндө түптөлүшүн шарттайт. Кыргыз Республикасынын ЕАЭБнын алкагында бизнес жүргүзүү шарттарына ыңгайлашуусу жана ички суроо-талаптын өсүш тенденциясынын сакталып турушу тышкы соода көрсөткүчтөрүнүн калыптанышына таасир этет. Ошентип, экспортко салыштырганда импорттун кыйла өсүшү соода балансынын тартыштыгынын 11,6 пайызга кеңейтилишин аныктайт.

Россия жана Казакстан экономикасынын алардын улуттук валюталарынын туруктуу болгон шартта тез арымда калыбына келиши жеке трансферттердин агылып кирүү көлөмүнө алгылыктуу таасир тийгизет, алардын өсүш арымы 10,5 пайыз деңгээлинде түптөлөт. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча капитал агымынын артышы күтүлүүдө, ал боюнча келип түшүүлөрдүн олуттуу бөлүгүн тике чет өлкө инвестицияларынын агымы, ошондой эле мамлекеттик

¹ Эл аралык валюта фондусунун методологиясына ылайык, эл аралык камдык активдерге конвертациялануучу валюталардагы (АКШ доллары, евро, фунт стерлинг, япон йенасы, швейцария франкы, австралия доллары жана канада доллары) гана активдер киргизилген.

жана жеке секторго кредиттердин келип түшүүсү камсыз кылат. Ошол эле учурда буга чейин карызга алынган кредиттерди тейлөөнүн өсүш тенденциясы сакталууда. 2018-жылы төлөм теңдеминин жалпы сальдосу 104,3 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң сальдодо болжолдонууда. Келечекте товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр импортун эл аралык камдык активдер менен ордун жабуу 4,0 айды түзөт.

2017-2018-жылдарга карата иштелип чыккан Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеминде төмөнкүдөй тобокелдиктер сакталууда:

- “Кумтөр” алтын кенин казып алууга байланыштуу тобокелдиктер;
- мунайга жана алтынга дүйнөлүк баанын өзгөрүлмөлүүлүгү;
- соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн алмашуу курсунун өзгөрүлмөлүүлүгү;
- соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдө экономикалык жагдайдын начарлоосу;
- пландаштырылган чет өлкө кредиттер көлөмүнүн мамлекеттик сектордо толук өздөштүрүлбөшү.

–

1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр

(эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек ичинде)

		2015				2016				2017	
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
1. Суроо-талап жана сунуш¹ (эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, реалдуу өсүш арымы)											
Номиналдык ИДӨ, чейрек ичинде	млн сом	80 709,7	92 915,4	120 251,0	129 759,4	78 799,0	97 238,1	134 046,1	142 595,8	86 143,1	107 752,2
ИДӨ	%	6,3	7,3	4,6	-1,5	-4,9	0,0	8,3	9,0	7,8	5,4
Кумторду эске албаганда, ИДӨ	%	2,4	4,7	3,7	6,2	1,0	1,4	5,6	5,9	3,9	2,5
Ички керектөө	%	1,7	-2,0	-0,5	-1,3	0,4	3,8	2,0	1,4	0,2	
Инвестициялар	%	19,6	11,8	-5,3	-16,3	-5,3	2,7	0,1	2,3	-14,2	
Таза экспорт	%	-2,9	-1,6	-28,5	-29,8	8,8	3,5	15,9	-27,2	-23,5	
<i>ИДӨнүн өндүрүшү:</i>											
Айыл чарба	%	0,6	1,6	7,3	10,2	1,5	3,9	3,5	6,6	1,5	1,0
Өнөр жай	%	20,3	26,9	6,2	-37,5	-25,1	-11,4	29,7	30,9	35,5	27,4
Курулуш	%	-3,2	6,7	-0,2	35,1	0,1	6,2	13,1	7,6	0,0	8,3
Кызмат көрсөтүү	%	3,2	3,0	3,4	4,6	2,5	1,8	4,4	3,4	0,5	-0,4
анын ичинде соода жүргүзүү	%	5,2	5,2	6,6	8,0	4,8	5,3	11,6	7,0	3,9	4,0
2. Баалар²											
Керектөө баа индекси (КБИ)	%	110,3	106,1	105,7	104,0	101,2	100,3	100,5	99,6	101,5	103,9
Керектөө баа индекси (КБИ), мезгилдин акырына карата жылдык мааниде	%	108,5	104,5	106,4	103,4	100,5	101,3	99,7	99,5	102,8	104,1
Базалык КБИ	%	109,7	107,6	106,5	105,2	103,0	101,8	101,0	99,9	100,3	101,3
<i>КБИ, товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн негизги топтору боюнча:</i>											
Азык-түлүк товарлары	%	111,9	103,6	102,2	97,5	93,6	92,3	93,8	94,4	98,8	104,7
Азык-түлүктөн башка товарлар	%	112,2	110,4	109,0	111,6	111,7	110,8	110,0	102,4	101,3	101,2
Алкоголдук ичимдиктер, тамеки	%	109,5	108,9	110,1	111,8	108,5	107,6	105,3	106,5	105,7	102,8
Тейлөө	%	106,0	106,9	107,4	106,6	106,5	105,2	104,6	104,4	106,9	107,1
<i>КБИ, мүнөздөмөсү боюнча классификациялоо:</i>											
Акциздик товарлар	%	111,4	109,0	107,7	109,4	110,0	109,6	108,3	105,4	106,1	103,4
Жөнгө салынуучу баа	%	116,9	114,9	117,9	122,1	109,6	109,3	105,2	99,8	98,7	99,4
Инфляциянын рыноктук деңгээли	%	106,3	106,9	107,4	107,8	107,8	106,4	105,5	104,2	104,2	104,0
3. Тышкы сектор³ (ИДӨ карата пайыздарда)											
Соода балансы	%	-37,1	-37,7	-36,4	-34,3	-34,8	-36,9	-34,4	-31,8	-31,4	-29,1
Күндөлүк операциялар эсеби	%	-18,7	-21,1	-21,2	-16,2	-13,6	-14,7	-11,6	-10,1	-9,7	-5,8
Товарлар жана кызмат көрс. экспорту	%	44,1	40,8	39,1	37,9	38,1	37,9	38,5	36,7	37,2	38,6
Товарлар жана кызмат көрс. импорту	%	86,0	83,4	79,3	75,1	75,2	77,0	75,5	71,6	71,3	69,6
4. АКШ долларынын алмашуу курсу (бир мезгилдин акырына карата)											
	сом	63,8736	62,0788	68,8359	75,8993	70,0158	67,4860	67,9346	69,2301	68,6069	69,1367
5. Монетардык сектор (эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, өсүш арымы)											
Улуттук банктын эсептик чени, мезгилдин акырына карата	%	11,00	9,50	10,00	10,00	8,00	6,00	6,00	5,00	5,00	5,00
"Овернайт" депозити боюнча чен, мезгилдин акырына карата	%	5,00	3,00	4,00	4,00	1,00	0,50	0,25	0,25	0,25	0,25
"Овернайт" кредити боюнча чен, мезгилдин акырына карата	%	14,00	12,00	12,00	12,00	10,00	7,50	7,25	6,25	6,25	6,25
Банктар аралык кредит рыногундагы орточо алынган пайыздык чендер, чейрек ичинде	%	10,28	10,02	7,14	9,66	10,50	2,70	3,76	2,32	2,08	1,65
<i>анын ичинде:</i>											
РЕПО бүтүмдөрү боюнча	%	10,50	9,96	7,14	9,45	9,44	1,59	1,76	1,61	1,56	1,50
улуттук валютада кредиттер боюнча	%	15,00	18,00	-	11,62	13,25	7,84	4,11	2,67	2,11	3,10
чет өлкө валютасында кредиттер боюнча	%	1,41	-	-	-	-	-	-	2,0	-	4,00
7 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	11,00	9,50	9,67	10,00	2,18	1,44	0,27	0,24	0,61	2,81
28 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	-	-	-	-	-	-	-	-	1,14	4,08
Акча базасы	%	-16,25	-9,52	-4,34	4,01	17,24	16,65	20,53	27,63	23,31	21,79
Банктардан тышкаркы акчалар (M0)	%	-19,9	-15,7	-7,0	2,3	17,5	18,6	20,6	30,5	28,0	25,1
Акча топтому (M1)	%	-17,7	-14,3	-5,6	1,7	21,0	25,5	29,4	38,6	31,7	25,9
"Тар" мааниде колдонулуучу акча массасы (M2)	%	-13,2	-13,6	-5,7	-0,1	17,2	25,8	31,5	40,3	36,2	28,8
Акча массасы (M2X)	%	0,9	0,5	10,0	14,9	13,1	16,7	15,2	14,6	21,7	19,8

¹ Улуттук Статистика Комитетинин маалыматы боюнча Кыргыз Республикасынын Улуттук Банктын эсептик көрсөткүчтөрү

² Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

³ ИДӨгө карата катыш акыркы төрт чейректи камтыган өзгөрүмө жылдык маалыматтардын негизинде эсептелиген. III - чейректин алдын ала алынган маалыматтары.

2-тиркеме. Глоссарий

Базалык инфляция – бул, баанын кыска мөөнөттүү, түзүмдүк жана сезондук өзгөрүүлөрүн эске албаган инфляция: инфляция көрсөткүчүн эсептөөдөн сезондук же тышкы факторлорго жана административдик-белгиленген тарифтерге шартталган, товарларга баанын өсүшү алынып салынат.

Мамлекеттик казына векселдери – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн кыска мөөнөттүү (3, 6 жана 12 айлык) дисконттук мамлекеттик баалуу кагаздары. Финансы министрлиги МКВлардын эмитенти болуп саналат. МКВларды жайгаштыруу Улуттук банк тарабынан өткөрүлгөн аукциондор аркылуу жума сайын ишке ашырылат. Аукциондорго катышуу укугуна тике катышуучулар ээ. Юридикалык сыяктуу эле, жеке адамдар да Кыргыз Республикасынын МКВларынын ээси боло алышат. Чет өлкө инвесторлорунун МКВлар рыногуна кирүү мүмкүнчүлүгү чектелген эмес. МКВлардын экинчилик рыногундагы бүтүмдөр Улуттук банктын электрондук соода системасы аркылуу жүзөгө ашырылат, ал катышуучуларга МКВларды өз жумуш ордуларынан сатып алуу/сатуу боюнча операцияларды ишке ашырууга мүмкүнчүлүк берет.

Мамлекеттик казына облигациялары – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн пайыздык кирешеси (купон) жана жүгүртүү мөөнөтү 1 жылдан жогору болгон узак мөөнөттүү мамлекеттик баалуу кагаздар. Финансы министрлиги МКОнун эмитенти болуп саналат. Улуттук банк, МКОнун чыгарылыштарын тейлөө боюнча башкы агенти болуп саналат.

Акча базасы – Улуттук банктын жүгүртүүгө чыгарылган нак акчалар боюнча милдеттенмеси жана Улуттук банктын башка депозиттик корпорациялар алдындагы улуттук валютадагы милдеттенмеси.

Акча топтому – ликвиддүүлүк деңгээли боюнча классификацияланган акча массасы: M0; M1; M2; M2X.

M0 – банктардан тышкаркы нак акча.

M1 – M0 + резиденттердин улуттук валютадагы которулма депозиттери.

M2 – M1 + резиденттердин улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттери.

M2X – M2 + резиденттердин чет өлкө валютасындагы эсептешүү (күндөлүк) эсептери жана депозиттер.

M2X акча топтомуна камтылган депозиттер – жеке адамдардын жана юридикалык жактардын депозиттери, ошондой эле башка финансы-кредиттик мекемелердин депозиттери, мында Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттери алынып салынат.

Башка депозиттик корпорациялар – борбордук банктан башка, бардык финансы-корпорациялар-резиденттер, финансылык ортомчулук алардын ишинин негизги түрү болуп саналат жана алар кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын (M2X) улуттук аныктамасына камтылган милдеттенмелерди чыгарышат.

Долларлаштыруу – өздүк улуттук валютага ээ өлкөнүн ички акча жүгүртүүсүндө АКШ долларынын кеңири колдонулушу.

Инфляция - белгилүү бир убакыт аралыгында баалардын жалпы деңгээлинин өсүш тенденциясы, ал товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр куржунунун үй чарбаларынын керектөө чыгашаларынын түзүмүндө салмактанып алынган наркын эсептөөнүн негизинде өлчөнөт. Кыргыз Республикасында инфляция деңгээлин мүнөздөгөн көрсөткүчтөн болуп керектөө баа индекси саналат.

Номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси (НЕАК) – бул, номиналдуу алмашуу курсунун салмактанып алынган орточо маанисин түшүндүрөт. Анда өлкөдө кароого алынып жаткан мезгил ичинде орун алып турган баанын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү баага карата өзгөрүү тенденциясы эске алынбайт.

Керектөө баа индекси – керектөөчүлөр тарабынан өндүрүштүк эмес максатта сатылып алынган товарлар жана кызматтар топтомунун наркынын өзгөрүүсү чагылдырылат. Бул көрсөткүч инфляцияны өлчөө ыкмаларынын бири болуп саналат, ал калк тарабынан керектелген негизги товарлар куржунунун баасына салыштырууга негизденген жана чогуу алгандагы керектөөдө бул товарлардын салыштырма салмагына ылайык салмактанып алынган.

Реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси (РЭАК) – бул, номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун, соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө орун алып турган баанын салыштырмалуу өзгөрүүсүнө ылайык келген өлчөмгө корректировкаланган орточо салмактанып алынган маанисин түшүндүрөт. РЭАК өлкө валютасынын соода боюнча алдыңкы өнөктөш өлкөлөрдүн валюталарына карата салмактанып алынган айкын алмашуу курстарын эсептөөнүн негизинде аныкталат.

Ноталар – бул, Улуттук банк тарабынан жүгүртүүгө чыгарылган дисконттук мамлекеттик баалуу кагаздар. Улуттук банктын Акча-кредиттик жөнгө салуу комитетинин чечими боюнча, ноталар 7, 14 жана 28 күн мөөнөтүнө чыгарылат. Ноталар боюнча максималдуу кирешелүүлүк аукцион өткөрүлгөн күнгө карата аныкталган эсептик ченге барабар белгиленет.

Репо операциялары – келечекте белгилүү бир күнү, алдын ала макулдашылган баада кайра сатуу/сатып алуу милдеттенмеси менен экинчилик рыногунда мамлекеттик баалуу кагаздарды сатып алуу/сатуу операциясы.

Төлөм теңдеми – резиденттер жана резидент эместер ортосунда белгилүү бир мегил ичинде ишке ашырылган экономикалык операциялардын суммардык түрүн чагылдырган отчет.

Төлөм теңдеминин сальдосу – чет өлкөлөрдөн түшүүлөр менен чет өлкөлөргө төлөмдөр ортосунда келип чыккан айырма.

Соода балансынын сальдосу – экспорттун жана импорттун наркынын ортосунда келип чыккан айырма.

Эсептик чен – бул, акча кредит саясатынын инструменти, ал борбордук банк тарабынан белгиленген пайыздык ченди жана экономикада акча ресурстарынын наркын аныктоодо негизги багыт берүүчү катары кызмат кылат.

3-тиркеме. Кыскартуулардын тизмеси

АКШ	Америка Кошмо Штаттары
ЕАЭБ	Евразия экономикалык бирлиги
ЕБ	Европа бирлиги
ЕББ	Европа борбордук банкы
ИДӨ	ички дүң өнүм
КБИ	керектөө баа индекси
КММ	күйүүчү-майлоочу материалдар
КР	Кыргыз Республикасы
МКВ	Мамлекеттик казына векселдери
МКО	Мамлекеттик казына облигациялары
НЭАК	номиналдуу эффективдүү алмашуу курсу
ОПЕК	Мунайды экспорттоочу өлкөлөр уюму
РЭАК	реалдуу эффективдүү алмашуу курсу
Улуттук банк	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы
УСК	Улуттук статистика комитети
ФОБ	экспортер өлкөнүн чек арасындагы баа (free on board)
ФРС	АКШнын Федералдык резерв системасы (Federal Reserve System)
FAO (ФАО)	Бириккен улуттар уюмунун азык-түлүк жана айыл чарба уюму (Food and Agricultural Organisation of the United Nations)